

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta
Ústav českých dějin

Bakalářská práce

Ondřej Švehelka

Prameny k dějinám napoleonských válek v rodinných archivech
Kinských
K českým předkům knížete Józefa Poniatowského

Documents To History Of The Napoleonic Wars At The Family
Archives Of Kinský
To The Czech Ancestors Of Prince Józef Poniatowski

Praha 2010

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Bělina, CSc.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze dne 20. května 2010

Anotace

Tato práce sleduje dva vzájemně provázané cíle. Prvním z nich je postihnout dějin starého a významného českého rodu Kinských v osmnáctém století a za napoleonských válek, což má podpořit druhý, hlavní cíl, a sice popsat životní osudy několika předků polského knížete a vojevůdce Józefa Poniatowského, který sloužil v Napoleonových vojskách, a který padl roku 1813 v bitvě u Lipska. Těmito předky byli jeho rodiče Andrzej Poniatowski a Marie Terezie Kinská, a dále její otec Jan Leopold Kinský z chlumecké hraběcí rodové větve. Andrzej Poniatowski a Leopold Kinský vykazují určitou podobnost – oba byli neprávem zastíněni; zatímco Andrzej svým synem, tak Leopold svými slavnějšími předky, kteří významně zasahovali do osudů habsburské monarchie na konci sedmnáctého a v první polovině osmnáctého století. Z tohoto důvodu bych chtěl také poukázat na význam těchto dvou mužů.

Summary

This paper regards two mutually linked objectives. The first of them is to picture the history of the old and significant dynasty of Kinský in the eighteenth century and during the Napoleonic Wars, which is supposed to back up the second and main objective, namely to describe the lifetimes of a few ancestors of the Polish prince and army-leader Józef Poniatowski, who was in service of Napoleon's armies, and who died in 1813 at the Battle of Leipzig. These ancestors were his parents Andrzej Poniatowski and Marie Terezie Kinská, following her father Jan Leopold Kinský of the Chlumec count stem. Andrzej Poniatowski and Leopold Kinský embody a certain similarity – they both have been wrongfully effaced; while Andrzej by his son, Leopold by his more famous ancestors who notably affected the Habsburg Empire in the end of the seventeenth and in the first half of the eighteenth century. I would like to, therefore, point out the importance of these two men, too.

Obsah

Seznam zkratek	5
Úvod	6
1. Přehled dějin rodu Kinských do sklonku sedmnáctého století	11
2. Chlumečtí Kinští v osmnáctém století a za napoleonských válek	16
3. Kníže Józef Poniatowski a jeho předkové	28
4. Svatební smlouva Andrzeje Poniatowského a Marie Terezie Kinské.....	40
Závěr	43
Prameny a literatura.....	45

Seznam zkratk

DZV	fond Desky zemské větší Praha
NA	Národní archiv
RAK	fond Rodinný archiv Kinských Chlumeck nad Cidlinou
SOA	Státní oblastní archiv

Úvod

České země procházely v období raného novověku velikým množstvím nejrůznějších událostí, situací a konfliktů, které zásadním způsobem ovlivnily jejich politickou, hospodářskou, sociální i kulturní podobu, a které ovlivňují i naši přítomnost, nebo alespoň máme možnost se běžně setkávat s jejich pozůstatky a odkazy. Renesanční a vcelku klidné šestnácté století, sedmnácté poznamenané hrůzami třicetileté války a osmnácté charakteristické skvosty barokního umění i reformním úsilím osvícensko-absolutistických vladařů, to vše a mnohé další se stalo předmětem živého zájmu odborné i laické veřejnosti. Z hlediska českých dějin po roce 1618 vůbec nešlo o nějaké období „temna“, jak se pod vlivem starších a v některých případech nacionalisticky orientovaných děl stále mylně domnívá větší část naší společnosti, navzdory marnému úsilí historiků. České království nikdy v této době, jakkoli byla poznamenána centralizací a germanizací, neztratilo svoji suverenitu a symboly své státnosti. Nacházeli se v něm jedinci, kteří byli vždy připraveni hájit jeho historická práva, nikoli však ve smyslu moderního národního hnutí, ale vědomí příslušnosti k zemi.

Za konec raného novověku bývá obecně nejčastěji považována Francouzská revoluce. Po roce 1789 se Evropa ocitá ve víru válek s revoluční a napoleonskou Francií. Tyto konflikty, stojící na počátku nové etapy světových i českých dějin, se v našem prostředí opět staly předmětem širokého zájmu, ovšem bohužel leckdy poněkud nelogicky pokriveného, když spatřujeme různé formy a projevy pozornosti vůči Napoleonovi a francouzským vojskům, a to na účet rakouských, tedy vlastně „našich“ sil a jejich velitelů, přestože v řadách mužstva i důstojnického sboru vojsk habsburské monarchie sloužili četní vojáci českého původu, ať už šlo o selské synky, či generály pocházející z významných a starých šlechtických rodů, mající právě ono vědomí příslušnosti k českým zemím.

S oběma výše uvedenými tématy, s českým raným novověkem – zejména osmnáctým stoletím – a s napoleonskými válkami souvisí předmět této práce. Jak snad

vyplývá z jejího názvu, zabývá se v podstatě dvěma vzájemně provázanými okruhy. V rámci prvního bych chtěl postihnout a nastínit osudy jednoho z těch starých aristokratických rodů, tedy Kinských, respektive jejich hraběcí větve, která sídlila v Chlumci nad Cidlinou, a z jejichž řad vzešlo v první polovině osmnáctého století několik významných osob podílejících se na osudu celého habsburského soustátí a v jeho rámci českých zemí. Naproti tomu v období napoleonských válek nacházíme mezi rakouskými generály nejednoho Kinského.

První tematická linie však nepředstavuje hlavní záměr mého úsilí, měla by víceméně dokreslit představu o atmosféře, v jaké žily, a problémy, které musely řešit konkrétní postavy, na něž zaměřuji svou pozornost. Všechny tyto osobnosti byly příbuzensky spjaty s jedním mužem, jenž možná u nás není příliš známý, zato v sousedním Polsku je právem považován za jednu z největších postav jeho novodobé historie. Jde o knížete Józefa Poniatowského, polského vojevůdce v Bonapartových službách, proslulého svými vítězstvími, statečností a koneckonců i svou tragickou smrtí v bitvě u Lipska v roce 1813.

Józef Poniatowski měl s Kinskými společného více, než by se nezasvěcenému mohlo na první pohled zdát. Jeho matka Marie Terezie totiž pocházela právě z chlumecké hraběcí větve Kinských, šlo o dceru Jana Leopolda Kinského, držitele chlumeckého fideikomisu v letech 1741-1760. Mimo Terezie a Leopolda chci taktéž podat informace o životních osudech Józefova otce Andrzeje Poniatowského.

Andrzej Poniatowski bývá nejčastěji – pokud vůbec – zmiňován jako otec maršála Francie Józefa Poniatowského a mladší bratr posledního polského krále Stanislava II. Augusta. Kým však byl sám? Je skutečně tak bezvýznamný, že si nezasluhuje více naší pozornosti? Právě na tyto otázky se snažím ve své práci odpovědět, podobně jako i v případě Leopolda Kinského. Pokud jde o Terezii Kinskou, byl by tento cíl z důvodu nedostatečné pramenné základny a zmínek v literatuře asi příliš ambiciózní, pročež se alespoň snažím

dovtípit, jaký vztah mohl existovat mezi ní a jejím synem, protože i ten musel mít na život a činy Józefa Poniatowského určitý vliv, stejně jako otcův příklad – vždyť Andrzej Poniatowski projevil velkou statečnost a vojenskou zdatnost za sedmileté války, a navzdory faktu, že se dožil pouhých 38 let, dosáhl vysokých met ve vojenské hierarchii císařsko-královské armády, konkrétně hodnosti polního zbrojmistra.

Jako hlavní zdroj pramenů mi posloužil fond Rodinný archiv Kinských Chlumec nad Cidlinou (dále jen RAK), jenž se nachází ve Státním oblastním archivu v Zámrsku (dále jen SOA Zámorsk). Zde je uloženo velké množství listin a spisů hospodářské a finanční povahy, jakož i rodinná korespondence a další písemnosti. Vzhledem k tématu práce jsem se zaměřil především na několik dopisů, listin a zpráv, jež mi pomohly dotvořit obraz Kinských v osmnáctém století a za napoleonských válek, ať už v době Leopolda Kinského, či jeho předků a dědiců.

Za nejcennější nález považuji svatební smlouvu Andrzeje Poniatowského a Marie Terezie Kinské, uzavřenou v únoru 1760. Na jejím základě jsem mohl zjistit některé podrobnosti, především velikost věna a podmínky jeho vyplácení. Originál smlouvy je uložen v RAK, ovšem došlo i k zapsání jejího textu do zemských desek, což mi poskytlo jedinečnou možnost srovnání a ověření. 3. višňový kvatern zemských desek, v němž je smlouva zapsána, se nachází ve fondu Desky zemské větší Praha (dále jen DZV) Národního archivu České republiky v Praze (dále jen NA ČR Praha).

V případě RAK je nutné poznamenat, že bohužel není zpracován a zpřístupněn ve své úplnosti – celkově je přístupná dokonce necelá polovina, alespoň podle údajů Ministerstva vnitra České republiky.¹ Je tedy možné, že mi některé užitečné prameny zůstaly skryty, ovšem nezbyvá než počkat a doufat, že v budoucnu se zpřístupnění dočká celý fond.

¹ Srov. informace o stavu, obsahu a přístupnosti RAK, které jsou dostupné na WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/vozidla/peva/index.php?lang=cs&fondx=substring&submit=-+vyhledej+-&fond=kinsk%FD&archivx=substring&archiv=&mistovzx=substring&mistovz=&puvodcex=substring&puvodce=&tpopisx=substring&tpopis=&od=&do=&tema=&temat=&vse=and>.

Co se týče literatury, opírám se v souladu s uvedenými tematickými okruhy o díla podávající informace o Kinských, jakož i o biografie Józefa Poniatowského. Stran Kinských se nejvíce osvědčily Dějiny rodu Kinských od Alše Valenty, jenž zde odborně a zasvěceně líčí historii rodu od jeho počátků až do dvacátého století. Týž autor vydal práci nazvanou Finanční poměry české šlechty ve druhé polovině 18. století. Chlumečtí Kinští v letech 1740-1770, kde se zabývá hospodářskou situací chlumeckého panství ve chmurném období válek o rakouské dědictví a války sedmileté. Z větší části jde právě o dobu, kdy Chlumecké vlastnil Leopold Kinský. Z dalších knih souvisejících s Kinskými stojí za zmínku Dějiny a kulturní obraz města Chlumce nad Cidlinou od Karla Khuna a Leopolda Nováka, kteří popisují historii města tak úzce spjatého s rodem Kinských. K doplnění biografických informací o Leopoldu Kinském a jeho dceři mi přišel vhod spis jednoho z jeho vzdálených potomků Zdeňka Radslava Kinského pod názvem Rod Kinských na Chlumci. Z toho, co jsem slyšel a četl.

Ohledně Józefa Poniatowského a jeho předků tvoří základ biografie od polského autora Szymona Askenazyho jménem Książę Józef Poniatowski 1763-1813, a dále od jeho pozdějšího kolegy Jerzyho Skowronka, nazvaná rovněž Książę Józef Poniatowski. Mimo to o Józefovi můžeme nalézt stručné medailony v několika publikacích zabývajících se osobnostmi napoleonských válek. Pokud jde o Andrzeje Poniatowského, hlavním zdrojem informací mi vedle zmíněných Józefových životopisů byla známá Wurzbachova encyklopedie Biographisches Lexikon des kaiserthums Oesterreich enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche 1750 bis 1850 im Kaiserstaate und in seinen Kronländern gelebt haben.

K dokreslení obrysů práce a získání dalších informací jsem použil taktéž několika článků v odborných periodících a také internetových zdrojů, jejichž přesné umístění je popsáno v poznámkách a v bibliografii na konci práce.

Následující text dělím do čtyř kapitol. V první podávám stručný přehled dějin rodu

Kinských od jejich známých počátků ve třináctém století do konce století sedmnáctého. Ve druhé se zabývám Kinskými v osmnáctém století a za napoleonských válek, tedy v době, kdy přicházeli do styku s Poniatowskými, ať už přes příbuzenské kontakty, či na bitevním poli. Třetí kapitola je vyhrazena hlavním postavám, jimž věnuji svou pozornost, a sice Józefovi a Andrzeji Poniatowským na jedné, a Terezii a Leopoldu Kinským na druhé straně. Čtvrtou kapitolu jsem se rozhodl speciálně věnovat uvedené svatební smlouvě, abych zde ocitoval její část a pokusil se na jejím základě dojít k určitým závěrům.

1. Přehled dějin rodu Kinských do sklonku sedmnáctého století

Původním sídlem a místem, kde lze hledat počátky a kořeny rodu Kinských, jsou zbytky hradu Vchynice nacházející se nedaleko stejnojmenné obce na Litoměřicku. Odtud se odvozuje také originální rodový název, a sice Vchynští.² Nejstarším doložitelným příslušníkem rodu byl rytíř Bohuslav ze Žernosek a ze Vchynic, zmíněný v jedné listině doksanského kláštera datované do roku 1282.³ Zdeněk Radslav Kinský sice ve svém spisu U nás klade první doloženou zmínku o Vchynských již do roku 1237, ovšem tuto informaci dále nijak neupřesňuje a nedokládá.⁴

Až do druhé poloviny patnáctého století existují o Vchynských relativně kusé informace, což souvisí s tím, že zatím nepronikli k žádnému významnějšímu úřadu. Potomci Bohuslava ze Žernosek a ze Vchynic vytvořili několik rodových větví – oparensko-měrunickou, razickou, medvědíckou, křemyžskou a žlunickou, přičemž pouze první dvě z uvedených přežily do raného novověku.⁵

Příslušník oparensko-měrunické větve Jan Dlask ze Vchynic působil ve druhé polovině patnáctého století jako hejtman litoměřického kraje – pravděpodobně jde o prvního Vchynského, jenž zastával významnější úřad. Potomci jeho syna Jana Dlaska ze Vchynic a na Opárně, který zemřel roku 1521, dali základ dalším rodovým větvím, mezi nimi i chlumecké, jejímž předkem se stal Václav Dlask ze Vchynic, jenž zemřel roku 1542.⁶

Václavovi synové položili základy rodového vzestupu, který přišel v sedmnáctém století. Starší Radslav Vchynský úspěšně rozšířil majetek rodu, s nímž dosti obratně hospodařil, což přispělo k jeho značnému zbohatnutí. S tím souvisela i jeho politická aktivita, kterou soustředil především na snahu o povýšení dosud rytířského rodu Vchynských do

² Srov. BROŽ, Ivan, Velké postavy rodu Kinských, Praha 2001, s. 8; MAŠEK, Petr, Modrá krev. Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích, Praha 2003, s. 129; VALENTA, Aleš, Dějiny rodu Kinských, České Budějovice 2004, s. 9.

³ Srov. VALENTA, Dějiny, s. 9.

⁴ Srov. KINSKÝ, Zdeněk Radslav, U nás, Chlumeck nad Cidlinou 1948, s. 41.

⁵ Razická větev vymřela patrně v sedmnáctém století. Srov. VALENTA, Dějiny, s. 9-10.

⁶ Srov. tamtéž, s. 10-11.

panského stavu. Toho ctižádostivý šlechtic dosáhl poněkud neobvyklou cestou, když roku 1596 předložil císaři Rudolfovi II. několik listin, na jejichž základě hodlal dokázat příbuznost Vchynských s lužickým panským rodem Tetaurů z Tetova.⁷ Dnes víme s jistotou, že šlo o falzu, nicméně tehdy zřejmě tato skutečnost nevyšla najevo, a tak císař onoho roku Vchynským přiřkl status panského rodu ze Vchynic a Tetova. Stavovská obec toto potvrdila prohlášením českého zemského sněmu v roce 1611.⁸ V následujících letech se Radslav Vchynský nadále věnoval rozšiřování svého majetku, což mu vyneslo přívlastek „Bohatý“.⁹

Radslav Vchynský zemřel roku 1619, aniž zanechal dědice, a proto své rozsáhlé statky odkázal svým synovcům, synům svého mladšího bratra Jana Vchynského. Tento šlechtic, jenž mimochodem získal do zástavy komorní panství Chlumeck nad Cidlinou, se roku 1576 stal karlštejnským purkrabím. Avšak i zásluhou své prudké povahy se v roce 1586 dostal do sporu s Rudolfovi II., který pro něj mohl mít velmi tvrdé důsledky, ovšem díky přimluvě svého ochránce Viléma z Rožmberka mu bylo pouze odebráno purkrabství. Krátce nato, roku 1590, skonal, po čemž se poručníkem jeho synů stal bratr Radslav.¹⁰

Ze šesti Janových synů dva padli v bojích s Turky, a ze zbylých čtyř dosáhl největšího významu Václav Vchynský (1572-1626), který počátkem sedmnáctého století zasvětil svou činnost pomstě císaři za ponížení způsobené jeho otci i rodu jako takovému odvoláním z funkce karlštejnského purkrabího. Proto se stal spojencem Rudolfova bratra a soupeře Matyáše, čímž pochopitelně ohrozil určitou důvěru, kterou v něj císař přese všechno vkládal. Spolu se svými bratry se účastnil jednání, jejichž výsledkem bylo vydání Rudolfova Majestátu roku 1609, a poté dále usiloval o císařův pád. Po vpádu pasovských roku 1611 se stal jedním ze stavovských direktorů a poté, co Rudolf II. abdikoval a Matyáš nastoupil na

⁷ Své tvrzení zakládal i na skutečnosti, že Vchynští měli téměř shodný erb s Tetaury, tedy tři stříbrné vlčí zuby z levého okraje v červeném poli. Srov. ALMANACH českých šlechtických rodů 2007, Praha 2006, s. 175.

⁸ Srov. MAŠEK, Modrá krev, s. 129; VALENTA, Dějiny, s. 25.

⁹ Srov. VALENTA, Dějiny, s. 27; VALENTA, Aleš, Finanční poměry české šlechty ve druhé polovině 18. století. Chlumečtí Kinští v letech 1740-1770, Hradec Králové 2006, s. 27.

¹⁰ Srov. VALENTA, Dějiny, s. 16-21.

český trůn, bylo Václavovo dílo pomsty dokonáno. Vděčný Matyáš se svému spojenci bohatě odměnil, mimo jiné definitivním udělením chlumeckého panství.¹¹

Václav Vchynský představuje jednu z nejpozoruhodnějších postav svého rodu – šlo o bezskrupulózního, avšak také nadmíru schopného muže. Kolem roku 1610 přestoupil ke katolicismu, díky čemuž jej jeho strýc Radslav, pevně se hlásící k utrakvismu, vyloučil ze závěti.¹² Václav si svým jednáním, podpořeným i skutečností, že se jeho rod teprve nedávno a nanejvýš podezřelým způsobem stal panským, zneprátelil stavy, kteří na sněmu roku 1615 rozhodli jej pohnat před zemský soud, jímž byl následujícího roku obviněn z urážky královského majestátu a dalších zločinů. Před popravou ho zachránila Matyášova přímluva, a tak byl odsouzen k doživotnímu žaláři na kladském hradě, přičemž chlumecké panství mu bylo odebráno.¹³

Krátce po svém uvěznění však Václav uprchl a po vypuknutí druhého stavovského povstání se dokonce vrátil do Čech, kde mu bylo navíc vráceno chlumecké panství. Díky svému tvrdému chování vůči poddaným ovšem vyvolal selskou bouři, načež jej stavové opět uvěznili. K tomu došlo v létě 1620, tedy krátce před porážkou stavovských rebelů v bitvě na Bílé hoře, po níž císař Ferdinand II. Václavovi držbu Chlumce nad Cidlinou potvrdil. Do své smrti roku 1626 se tento „bouřlivák“ už patrně nedopustil dalších činů, které by vyvolaly kontroverzi.¹⁴

Další významnou osobností rodu Vchynských byl Václavův mladší bratr Vilém (1574-1634), jenž jako první začal užívat jména Kinský, a to nejspíše za svého pobytu v Sasku ve dvacátých letech sedmnáctého století. Toto jméno si záhy osvojili i další příslušníci rodu.¹⁵ Vilém Kinský byl přítelem Albrechta z Valdštejna, jehož přímluvy u císaře se valnou měrou zasloužily o jeho povýšení do hraběcího stavu roku 1628. Jako Valdštejnův spolupracovník

¹¹ Srov. tamtéž, s. 29-37; VALENTA, Finanční poměry, s. 27.

¹² Srov. VALENTA, Dějiny, s. 28, 53-54.

¹³ Srov. tamtéž, s. 55-60.

¹⁴ Srov. tamtéž, s. 60.

¹⁵ Srov. tamtéž, s. 47-48.

měl Vilém Kinský určitý podíl na jeho úspěších, a stejně tak, ve chvíli, kdy se Valdštejn stal pro císaře nepotřebným, se začala i nad ním stahovat mračna. V únoru 1634 byl Vilém Kinský spolu s dalšími Valdštejnovými lidmi zavražděn na chebském hradě, a krátce po nich – jak známo – přišel na řadu i sám generalissimus. Vilémův majetek následně podlehl konfiskaci, přičemž pouze jeho část se dostala do rukou jeho příbuzných.¹⁶

Jestliže Václav Vchynský a Vilém Kinský stáli v té či oné míře na straně císaře,¹⁷ jejich mladší bratři Radslav (1582-1660) a Oldřich (1583-1620) se jednoznačně postavili na stranu stavovského povstání. Oldřich nejvíce proslul svou účastí na třetí pražské defenestraci v květnu 1618. Zemřel roku 1620, ještě před porážkou povstání.¹⁸ Radslav působil jako stavovský direktor a po bělohorské bitvě, jíž se sám zúčastnil, uprchl ze země, čímž se zachránil před popravou. V nizozemském exilu se až do své smrti v roce 1660 věnoval převážně intelektuální činnosti.¹⁹

Hlavní rodová linie pokračovala Václavovým synem Janem Oktaviánem Kinským (1601-1669), jenž v nejistých podmínkách třicetileté války svedl úspěšný boj o udržení chlumeckého panství. Bohužel pro něj si válka, zejména ve své druhé polovině, vybírala svou daň, v důsledku čehož muselo chlumecké panství opakovaně čelit plenění švédských i císařských vojsk. Nedlouho před svou smrtí roku 1669 byl Jan Oktavián dědičně povýšen do hraběcího stavu.²⁰

Oktaviánův nejstarší syn a dědic chlumeckého dominia František Oldřich Kinský (1634-1699) dosáhl v porovnání se svými předky dosud největšího kariérního úspěchu, když byl roku 1683 jmenován nejvyšším českým dvorským kancléřem, jímž zůstal až do své smrti. V této funkci plnil řadu významných diplomatických úkolů, zvláště měl zásadní podíl na vyjednání míru s Francií v Rijswijku roku 1697 a míru s poraženými Turky v Karlovicích

¹⁶ Srov. tamtéž, s. 48-51; k Vilémovi Kinskému také srov. BROŽ, Velké postavy, s. 8-61.

¹⁷ Je pravda, že Vilém Kinský se účastnil druhého stavovského povstání – byl direktorem, ovšem jen krátce a poté další aktivitu ve prospěch vzbouřenců nevyvíjel. Srov. VALENTA, Dějiny, s. 47.

¹⁸ Srov. tamtéž, s. 41-44.

¹⁹ Srov. tamtéž, s. 44-47.

²⁰ Srov. tamtéž, s. 62-64; VALENTA, Finanční poměry, s. 28.

roku 1699. Již předtím, v roce 1688, odměnil císař jeho služby udělením Řádu zlatého rouna jakožto prvnímu příslušníkovi rodu Kinských.²¹ Za zmínku stojí také náklonnost Františka Oldřicha Kinského vůči historikovi a českému baroknímu vlastenci Bohuslavu Balbínovi. Kinského vliv umožnil vydat učenovo dílo *Epitome rerum bohemicarum* (Výtah z dějin českých).²²

František Oldřich Kinský zemřel roku 1699, aniž zanechal dědice. Chlumecké panství proto přešlo na jeho mladšího bratra Václava Norberta Oktaviána, jehož osobností rod Kinských vstupuje do osmnáctého století.

²¹ Srov. VALENTA, Dějiny, s. 65-69.

²² Srov. tamtéž, s. 70-71; MAŠEK, Modrá krev, s. 130-131.

2. Chlumečtí Kinští v osmnáctém století a za napoleonských válek

Hrabě Václav Norbert Oktavián Kinský (1642-1719) představuje posledního společného předka větví, které se od hlavní chlumecké rodové větve v osmnáctém století oddělily. Taktéž narozdíl od svých vlastních předků dokázal zajistit početné mužské potomstvo – měl celkem sedm synů – a právě to se stalo příčinou zmíněného rodového dělení.²³

Velké množství potomků před Václava Norberta přirozeně stavělo další obtížný úkol, a sice postarat se o jejich majetkové zabezpečení. Tento úkol se mu podařilo splnit díky rozsáhlým aktivitám, jejichž výsledkem bylo podstatné zvětšení rodového majetku Kinských. V jeho základu setrvalo i nadále chlumecké panství, jež přešlo do Norbertových rukou po smrti jeho bezdětného staršího bratra Františka Oldřicha roku 1699.²⁴ Z poměrně velkého množství zakoupených statků, určených pro početné potomstvo, jmenujme například Choceň, Sloup, Kratonohy či Rychmburk. Mimo zajištění svých potomků přinesla tato horečná snaha Václavu Norbertovi také pozici jednoho z nejbohatších šlechticů v českých zemích.²⁵

Ruku v ruce s tím, jak Václav Norbert Oktavián Kinský rozšiřoval rodový majetek, šel i jeho kariérní vzestup. Ten vyvrcholil v roce 1705 jeho jmenováním do úřadu nejvyššího českého dvorského kancléře, v němž setrval do roku 1711, a stal se tak již druhým příslušníkem rodu Kinských zastávajícím tuto funkci. Narozdíl od svého bratra se však nesoustředil tolik na zahraniční politiku habsburské monarchie, jako na vnitřní záležitosti Českého království. Poté, co roku 1711 z úřadu nejvyššího kancléře odstoupil, mu císař Karel

²³ Srov. VALENTA, Dějiny, s. 72-74.

²⁴ Do té doby Václav Norbert vlastnil panství Česká Kamenice v severních Čechách, jež zdědil po svém otci Janu Oktaviánu Kinském, a kde Kinští již v minulosti soustředili a podporovali sklářskou výrobu.

²⁵ Srov. VALENTA, Finanční poměry, s. 28. K otázce financování takto rozsáhlých a nákladných nákupů srov. VALENTA, Dějiny, s. 74-77.

VI. udělil Řád zlatého rouna. Podobně jako v případě kancléřského úřadu se tak Václav Norbert stal druhým Kinským, jenž se dočkal tohoto významného ocenění.²⁶

Mimo svou dvorskou aktivitu se Václav Norbert také snažil o zvelebení chlumeckého panství, především pak samotného Chlumce nad Cidlinou a svého zámku: „*Při sídle svém starém hradu měl zahrady, v nichž téměř ustavičně jaro býti se zdálo, a skleníky v nich vytápěny. Mnoho vzácného ovoce a výběr ze zahrady a skleníků posíláno bylo královskému dvoru pruskému, neboť se klidily pytle ovoce se stromů pomerančových, citronových a fíkových.*“²⁷ Ovšem zcela nového reprezentativního sídla se Kinští měli teprve dočkat...

Asi nejdůležitějším opatřením, které Václav Norbert učinil ohledně svého majetku – respektive jeho části – bylo zřízení rodinného fideikomisu v roce 1706. Fideikomis, povolený císařem Josefem I., se skládal z chlumeckého panství, tří domů (dvou v Praze a jednoho ve Vídni), dvou knihoven, chlumeckého hřebčína a stříbrného servisu.²⁸ Fideikomis nepřipadl, jak by se dalo očekávat, Norbertovu nejstaršímu synovi Janu Václavu Oktaviánovi, a dokonce ani jeho mladšímu bratrovi Bernardu Františku Antonínovi, neboť se s Václavem Norbertem dostali do sporu.²⁹

Po Norbertově smrti léta 1719 tedy fideikomis zdědil až jeho třetí nejstarší syn František Ferdinand Kinský, který se narodil roku 1678. Právě jeho považujeme za zakladatele chlumecké hraběcí větve rodu Kinských, vzešlé od něj jakožto syna Václava Norberta Oktaviána Kinského a dědice chlumeckého majorátu.³⁰ Z této pozice jej lze koneckonců brát i jako prvního z bližších českých předků knížete Józefa Poniatowského.

²⁶ Srov. tamtéž, s. 79-81.

²⁷ KHUN, Karel, NOVÁK, Leopold, Dějiny a kulturní obraz města Chlumce nad Cidlinou. Díl I., Chlumec nad Cidlinou 1932, s. 56.

²⁸ Srov. tamtéž, s. 56; VALENTA, Dějiny, s. 77; VALENTA, Finanční poměry, s. 28.

²⁹ Srov. MAŠEK, Modrá krev, s. 131; blíže ke sporu mezi Václavem Norbertem Oktaviánem Kinským a jeho syny, jakož i k jeho závěti a rozdělení zbylého majetku mezi další potomky srov. VALENTA, Dějiny, s. 77-79.

³⁰ Srov. ALMANACH, s. 175; STELLNER, František, ŽUPANIČ, Jan, Encyklopedie knížecích rodů zemí Koruny české, Praha 2001, s. 123.

K chlumeckému fideikomisu, s nímž po svém otci zdědil také alodiální statek Kratonohy,³¹ připojil František Ferdinand sňatkem se svou první manželkou Marií Terezií z Fünfkirchen i dolnorakouské statky Angern a Matzen v okolí Vídně. Ferdinandova první choť zemřela v roce 1729 a následujícího roku se hrabě Kinský oženil podruhé, tentokrát s uherskou šlechtičnou Marií Augustinou Pálffyovou.³² O potomcích vzešlých z těchto svazků se zmíním později.³³

Podobně jako jeho předkové usiloval i František Ferdinand Kinský o kariérní vzestup prostřednictvím služby ve dvorských úřadech. Již od roku 1705 působil v české dvorské kanceláři, kde se věnoval diplomatickým úkolům.³⁴ V roce 1719 jej císař Karel VI. jmenoval nejvyšším hofmistrem Království českého,³⁵ přičemž se již blížila doba, kdy bude Kinským tento úřad přiznán dědičně.³⁶

Ferdinandova dvorská kariéra vyvrcholila v roce 1723, kdy vystřídal zemřelého Leopolda Josefa Šlika v úřadu nejvyššího kancléře. Díky své dlouholeté službě v české dvorské kanceláři představoval nejvhodnějšího kandidáta na tuto funkci, a navíc mu vážnost dodával i nedávno získaný úřad hofmistrovský.³⁷ Jakožto nejvyšší kancléř – již třetí z rodu Kinských – se František Ferdinand podílel na přípravách Karlovy pražské korunovace, ačkoli hlavní podíl na nich je nutno připsat právě jeho předchůdci hraběti Šlikovi.³⁸

Za jeho dlouholeté věrné služby odměnil císař hraběte Kinského roku 1731 udělením Řádu zlatého rouna.³⁹ Stejně jako jeho otec ani František Ferdinand nesetřval v úřadu nejvyššího kancléře až do své smrti, nýbrž z něj odstoupil už v roce 1736, a to pravděpodobně

³¹ Srov. VALENTA, Dějiny, s. 82-83.

³² Srov. tamtéž, s. 81-82; VALENTA, Finanční poměry, s. 28.

³³ K Ferdinandovým manželkám a potomkům také srov. BROŽ, Velké postavy, s. 62.

³⁴ Srov. VALENTA, Dějiny, s. 84.

³⁵ Srov. listina vydaná ve Vídni 4. dubna 1719, jíž Karel VI. udělil Františku Ferdinandu Kinskému úřad nejvyššího hofmistra Království českého. SOA Zámorsk, RAK, inv. č. 28, sign. XXVIII, č. kart. 2.

³⁶ Viz dále.

³⁷ Srov. VÁCHA, Štěpán, VESELÁ, Irena, VLNAS, Vít, VOKÁČOVÁ, Petra, Karel VI. a Alžběta Kristýna. Česká korunovace 1723, Praha – Litomyšl 2009, s. 96.

³⁸ Srov. tamtéž, s. 74.

³⁹ Srov. listina vydaná ve Vídni 1. prosince 1731, jíž Karel VI. udělil Františku Ferdinandu Kinskému Řád zlatého rouna. SOA Zámorsk, RAK, inv. č. 31, sign. XXXI, č. kart. 5.

ze zdravotních důvodů.⁴⁰ Přesto je na jeho příkladě zcela jasně vidět, jak obrovského vzestupu, co se týče majetku i politického významu a vlivu, se Kinským, kdysi zcela nevýraznému rodu, podařilo v průběhu konce sedmnáctého a prvních dekád osmnáctého století dosáhnout.

Navzdory kariérním úspěchům, jichž František Ferdinand Kinský dosáhl, se nicméně z hlediska dnešní doby zdá asi nejvýznamnějším jeho počinem stavba zcela nového šlechtického sídla v Chlumci nad Cidlinou. V době, kdy František Ferdinand převzal po svém otci otěže chlumeckého panství, sídlili Kinští stále ještě na starém zámku, původně rondelové pevnosti obklopené vodním příkopem. Ačkoli se tento zámek dočkal na sklonku sedmnáctého století přestavby, nemohl vyhovovat reprezentativním požadavkům jednoho z nejvýznamnějších českých rodů. František Ferdinand si toho byl vědom, a proto se rozhodl postavit zámek zcela nový.⁴¹

Stavba, jejíž projekt vypracoval Jan Blažej Santini a již v průběhu let 1721-1723 realizoval František Maxmilián Kaňka, tedy přední architekti českého baroka, se stala skutečným skvostem barokní architektury v českých zemích. Byla vybudována na návrší za městem a definitivním rodovým sídlem se stala roku 1745, kdy původní rezidence vyhořela.⁴² Krátce po dokončení zámku se Františku Ferdinandu Kinskému dostalo pocty, když na jeho zbrusu nové sídlo hned dvakrát (v srpnu a říjnu) v průběhu roku 1723 zavítal císař Karel VI., jenž tou dobou v rámci své korunovace na českého krále pobýval v Čechách. Právě na jeho počest od té doby nese zámek jméno Karlova Koruna.⁴³

Mimo stavby nového zámku František Ferdinand Kinský věnoval péči i Chlumci nad Cidlinou – nechme opět promluvit práci Karla Khuna a Leopolda Nováka o historii města:

⁴⁰ Srov. VALENTA, Dějiny, s. 85.

⁴¹ Srov. tamtéž, s. 83.

⁴² Srov. tamtéž, s. 83-84.

⁴³ Srov. tamtéž, s. 84; FRANCEK, Jindřich, HARTMAN, Josef, Chlumec nad Cidlinou. Stručné dějiny města, Hradec Králové 1985, s. 51; MAŠEK, Modrá krev, s. 132; VÁCHA, Karel VI., s. 77, 111-113; VLNAS, Vít, Princ Evžen Savojský. Život a sláva barokního válečníka, Praha – Litomyšl 2001, s. 557-558.

*„Hrabě dal po velikém požáru l. 1733, při němž 40 stavení sousedských shořelo, pohořelým sousedům dříví a cihly, jednak aby si je dle možnosti spláceli, jednak nejchudším zdarma. Postavil dům pro děkanství v Chlumci, fary v Lužci a Kratonohách. Pro své úřady postavil budovy a nový dvůr v Levíně.“*⁴⁴ V roce 1734 hrabě Kinský také od císaře obdržel potvrzení práv města Chlumce nad Cidlinou.⁴⁵

František Ferdinand Kinský zemřel po několikaleté nemoci roku 1741.⁴⁶ Chlumecká linie rodu Kinských pokračovala jeho nejstarším synem Leopoldem, jemuž bude jako tchánovi Andrzeje Poniatowského věnován samostatný prostor v následující kapitole. Než však přejdeme k jeho synům – dalším držitelům chlumeckého panství ve druhé polovině osmnáctého století a za napoleonských válek, považují za vhodné se zmínit o Ferdinandových mladších bratrech a rodových větvích, které založili.

Rok po narození Františka Ferdinanda spatřil světlo světa jeho bratr Štěpán Vilém Kinský (1679-1749), jenž se roku 1717 za honosného a velice nákladného obřadu oženil s Marií Josefou Dietrichsteinovou, příslušnicí nejvýznamnějšího moravského rodu, což opět poukazuje na to, jaký vzestup Kinští v té době zažívali.⁴⁷ O dva roky později skonal Štěpánův otec Václav Norbert Oktavián Kinský, což mělo za následek nutnost hladkého vyřešení jeho závěti. V letech 1719-1720 proto mezi Štěpánem a jeho starším bratrem Františkem Ferdinandem proudila čilá korespondence, v níž se mimo majetkoprávních záležitostí řešily také přípravy Norbertova pohřbu. Pro oba bratry přitom bylo hlavní zabránit napadení testamentu ze strany částečně vyděděného Jana Václava Oktaviána Kinského. Z korespondence je také možné sledovat vztah obou bratrů, kdy Štěpán Vilém vůči svému staršímu sourozenci, toho času kancléři české dvorské kanceláře a dědici chlumeckého

⁴⁴ KHUN, Dějiny a kulturní obraz, s. 57.

⁴⁵ Srov. potvrzení práv města Chlumce nad Cidlinou, udělených Ferdinandem III. a Leopoldem I., Karlem VI. vydané v Laxenburgu 27. května 1734. SOA Zámorsk, RAK, inv. č. 94, sign. 8, č. kart. 9.

⁴⁶ Srov. VALENTA, Dějiny, s. 86.

⁴⁷ Srov. tamtéž, s. 103-104.

fideikomisu, hrál jednoznačně podřízenou roli, tak jak si to vyžadovala rodová hierarchie i samotný duch doby.⁴⁸

Veškeré hrozby se nakonec podařilo odvrátit, a tak Štěpán Vilém převzal všechny statky, jež mu otec odkázal, zejména pak panství Choceň a Rychmburk.⁴⁹ Po vyřešení majetkových záležitostí se Štěpán Vilém začal naplno věnovat své kariéře, když se v roce 1721 stal vyslancem na petrohradském dvoře cara Petra I. Další diplomatická mise jej čekala v letech 1729-1732, kdy působil jako císařský vyslanec v Paříži.⁵⁰

Po ukončení svého diplomatického působení se Štěpán Vilém začal soustředit na svůj vzestup ve dvorských kruzích, přičemž jeho konečný cíl byl jasný – dosáhnout povýšení do knížecího stavu. Tato možnost vyvstala roku 1746 v souvislosti s nedávnou korunovací Františka Štěpána Lotrinského na císaře Svaté říše římské národa německého. Štěpán Vilém proto uzavřel se svým mladším bratrem Filipem Josefem dohodu, že v případě jeho povýšení se tento knížecího titulu vzdá ve prospěch Štěpána.⁵¹ Hrabě Leopold Kinský, jejich synovec a držitel chlumeckého panství, si sám povýšení nenárokoval,⁵² a tak nic nebránilo tomu, aby byla Štěpánova žádost schválena, čímž se stal prvním knížetem z rodu Kinských. Zároveň došlo k vytvoření druhého fideikomisu, jehož základem se stalo choceňské panství.⁵³

Po Štěpánově smrti v roce 1749 zdědil knížecí titul a fideikomis jeho syn František Josef (1726-1752). Ten však zemřel bez mužského dědice, a proto v souladu s výše zmíněnou dohodou vše přešlo na nejstaršího syna Štěpánova mladšího bratra Filipa Josefa.⁵⁴

⁴⁸ Ke zmíněné korespondenci podrobně srov. VALENTA, Aleš, Z korespondence české šlechty v 18. století. Listy Štěpána Kinského bratru Františku Ferdinandovi z let 1719-1720, in: Sborník archivních prací 56, 2006, č. 2, s. 508-546.

⁴⁹ Srov. VALENTA, Dějiny, s. 104-105.

⁵⁰ Srov. tamtéž, s. 108.

⁵¹ Srov. tamtéž, s. 109.

⁵² Srov. KINSKÝ, Zdeněk Radslav, Rod Kinských na Chlumci. Z toho, co jsem slyšel a četl, Praha 1930, s. 20-21.

⁵³ Srov. MAŠEK, Modrá krev, s. 131; VALENTA, Dějiny, s. 109-111; VALENTA, Finanční poměry, s. 29.

⁵⁴ Srov. VALENTA, Dějiny, s. 89, 110.

Zmíněný Filip Josef Kinský (1700-1749), mladší bratr Františka Ferdinanda a Štěpána Viléma Kinského, zdědil z rozsáhlé pozůstalosti svého otce panství Česká Kamenice, kde podporoval rozvoj tamějšího sklářství a také plátenictví, k čemuž jej mimo jiné přiměl jeho pobyt v Londýně, kde v letech 1728-1735 působil jako vyslanec.⁵⁵ Po svém návratu vstoupil do dvorských služeb a v roce 1738 byl jmenován nejvyšším českým dvorským kancléřem – čtvrtým a posledním z rodu Kinských. V této funkci, v níž setrval do roku 1745, si dokázal udržet důvěru Marie Terezie, když se na přelomu let 1741 a 1742, ve stavu životního ohrožení habsburské monarchie, neodebral osobně holdovat Karlu Albrechtovi do Prahy.⁵⁶

Filip Josef Kinský taktéž patřil ke šlechticům vyznávajícím český zemský patriotismus – ve Vídni se snažil prosazovat zájmy Českého království a kritizoval přílišné daňové zatížení českých zemí.⁵⁷ Do jeho patriotických snah můžeme započítat i projekt šlechtické akademie v Praze, jež měla sloužit k výchově a vzdělávání mladých aristokratů. Tento projekt však vzal za své za válek o rakouské dědictví.⁵⁸

Jak bylo řečeno výše, díky dohodě mezi bratry Štěpánem Vilémem a Filipem Josefem Kinským připadl po smrti Štěpánova syna Františka Josefa roku 1752 knížecí titul spolu s choceňským fideikomisem nejstaršímu synovi Filipa Josefa, jímž byl František Oldřich Kinský (1726-1792). Ten se tedy stal třetím knížetem z rodu Kinských a jeho potomci příslušníky dodnes žijící rodové větve.⁵⁹

Aby byl tento výčet úplný, je nutné zmínit ještě jednoho ze synů Václava Norberta Oktaviána Kinského, a sice Josefa Jana Maxmiliána Kinského, který žil v letech 1705-1780. Tento šlechtic se věnoval především hospodářské aktivitě, v níž dosáhl značných úspěchů – jednak jeho manufakturní činnost měla za následek radikální vzestup sloupského panství, které zdědil po svém otci, a které se díky němu stalo jedním z nejvýnosnějších statků

⁵⁵ Srov. tamtéž, s. 89-92.

⁵⁶ Srov. tamtéž, s. 93-95; VALENTA, Finanční poměry, s. 28. K otázce holdování příslušníků rodu Kinských Karlu Albrechtovi se ještě v souvislosti s Leopoldem Kinským vrátím v následující kapitole.

⁵⁷ Srov. MAŠEK, Modrá krev, s. 131; VALENTA, Dějiny, s. 97-98.

⁵⁸ Srov. HANUŠ, Josef, Národní museum a naše obrození. Kniha první, Praha 1921, s. 59-60.

⁵⁹ Blíže ke knížecí větvi rodu Kinských srov. STELLNER, Encyklopedie, s. 119-125.

v habsburské monarchii, jednak zastával řadu úřadů a funkcí národohospodářského charakteru. Jakožto člen řádu maltézských rytířů, žijící v celibátu, neměl dědice, a tak sloupské panství po jeho smrti připadlo dalším příslušníkům rodu Kinských.⁶⁰

Vraťme se však ke chlumecké rodové větvi. Po Leopoldu Kinském, který zemřel v roce 1760, se pánem chlumeckého dominia stal jeho nejstarší syn František Kinský (1738-1806).⁶¹ Ten se toho času nacházel ve velmi nezáviděníhodné situaci, neboť předcházející dvacetiletí, poznamenané válkami o rakouské dědictví a v době jeho nástupu zejména končící válkou sedmiletou, způsobilo značné zadlužení a vůbec špatnou hospodářskou kondici chlumeckého panství. Navzdory Františkovu okamžitému úsilí o obnovu svého hospodářství a splacení dluhů se panství roku 1765 nevyhnulo sekvestraci, takže po dalších pět let je spravovala zvláštní administrativní komise.⁶² Do jejího čela se na určitý čas postavil Františkův prastrýc Josef Jan Maxmilián Kinský, který – jak už jsme poznali – proslul jako skvělý hospodář, pročež v něj v tomto ohledu jeho prasynovec vkládal důvěru.⁶³

František Kinský se také věnoval službě v císařsko-královské armádě, v níž dosáhl hodnosti plukovníka. Na jeho vojenské kariéře je z hlediska této práce nejzajímavější, že působil v pluku, kterému velel jeho švagr Andrzej Poniatowski, manžel jeho sestry Terezie.⁶⁴ Františkova služba v armádě a jeho příbuzenství se svým nadřízeným dávají tušit živé kontakty Kinských s Poniatowskými ve druhé polovině osmnáctého století. Jako důkaz slouží i to, že v roce 1779 František Kinský na tři roky zapůjčil chlumeckou kapelu polskému králi Stanislavu II. Augustu Poniatowskému, Andrzejovu staršímu bratrovi.⁶⁵ Do své smrti léta 1806 se hrabě Kinský nadále soustředil na zabezpečení svého panství a početného potomstva.

⁶⁰ Jmenovitě Janu Josefu Maxmiliánovi, synovi Filipa Josefa, a poté Filipovi, synovi Leopolda Kinského. Srov. VALENTA, Dějiny, s. 114-122.

⁶¹ Do roku 1762, kdy František Kinský dosáhl plnoletosti, spravovala Chlumeck jeho matka, vdova po Leopoldovi Marie Terezie Kinská, rozená Capece-Rofrano. Srov. VALENTA, Finanční poměry, s. 110.

⁶² Srov. tamtéž, s. 110-111.

⁶³ Srov. VALENTA, Dějiny, s. 118-119.

⁶⁴ Jí se budu věnovat v následující kapitole.

⁶⁵ Srov. tamtéž, s. 143, 262.

Právě za jeho panování se Chlumeck nad Cidlinou stal svědkem porážky selského „povstání“ v roce 1775.⁶⁶

Vojenské službě se věnoval i Františkův mladší bratr Filip Kinský (1742-1827), který se stal císařsko-královským generálem. Jako druhorozený syn Leopolda Kinského nezdědil po svém otci příliš rozsáhlé statky,⁶⁷ ovšem podařilo se mu získat Rychmburk od knížecí rodové větve, a zejména pak Sloup, tedy ono prosperující a vyspělé panství jeho prastrýce Josefa Jana Maxmiliána Kinského.⁶⁸

Se svým starším sourozencem Františkem Filip Kinský patrně neměl zcela harmonické vztahy. Hlavní příčinou bylo to, že se Filip podílel na zmíněné administraci chlumeckého panství, na čemž trval právě Josef Jan Maxmilián.⁶⁹ Přesto se jejich poměr snad držel alespoň v rámci možností na korektní úrovni, respektive v tom smyslu, že spolu oba bratři udržovali styky, jak dokládá Filipův dopis Františkovi z roku 1777, v němž pisatel vyjadřuje naději, že se jeho „*drahý bratr*“ kontaktuje taktéž s jejich strýcem Františkem Josefem Kinským, Leopoldovým nevlastním bratrem.⁷⁰

Hrabě Filip Kinský dosáhl určité oblíbenosti u svých poddaných, což souvisí také s jeho tolerantním postojem vůči nekatolíkům, kteří v poměrně velkém množství tajně praktikovali na rychmburském panství. Po vyhlášení náboženské tolerance císařem Josefem II. v roce 1781 Filip dokonce na toto dominium přivedl evangelické pastory. K těmto krokům jej nejspíše vedla snaha zajistit zde klid a poslušnost poddaných, aby dobře a svědomitě plnili své povinnosti.⁷¹

⁶⁶ Srov. MAŠEK, Modrá krev, s. 132.

⁶⁷ Šlo o dolnorakouská panství Angern a Matzen.

⁶⁸ Srov. VALENTA, Dějiny, s. 135.

⁶⁹ Srov. tamtéž, s. 119, 135-136.

⁷⁰ Srov. Filip Kinský Františkovi Kinskému, 27. dubna 1777. SOA Zámrsk, RAK, inv. č. 1614, sign. 1553, č. kart. 85.

⁷¹ Srov. VALENTA, Dějiny, s. 140-142.

Filip Kinský zemřel bezdětný roku 1827. Svůj majetek odkázal svým synovcům, Františkovým synům,⁷² o nichž se ještě zmíním v závěru této kapitoly.

Po Františkovi Kinském zdědil chlumecké panství jeho nejstarší syn Josef Leopold (1764-1831), který v roce 1813 bojoval v bitvě u Lipska, kde byl zraněn do nohy.⁷³ I tak ale dopadl lépe než jeho vzdálený příbuzný, jímž nebyl nikdo menší než maršál Francie Józef Poniatowski, syn Josefovy tety Terezie Kinské, jenž zde položil život. Napoleonské války tak paradoxně oba příbuzensky spojené rody postavily na opačné „strany barikády“. I po svém zranění Josef Leopold jevil zájem o dění na bojištích, jak prokazují záznamy o průtazích ruských vojsk Čechami z let 1813-1816,⁷⁴ a také německý překlad proslulé Wellingtonovy depeše, v níž vévoda podal svůj vlastní popis bitvy u Waterloo, a která byla zveřejněna několik dní po střetnutí v britských *The Times*.⁷⁵

Zmíněné pochodové plány zřejmě částečně souvisí i s návštěvou cara Alexandra I. v Chlumci nad Cidlinou, o níž referují Khun s Novákem: *„L. 1813 dne 15. srpna ruský císař Alexandr I. v zdejším chlumeckém děkanství u přítomnosti svých generálův, s nimiž ku své armádě (táhnoucí k Lipsku proti Napoleonovi) do Prahy chvátal, též u přítomnosti Leopolda hr. Kinského, krajského komissaře a duchovenstva v 12. hodinu polední snídal. Jemu jak od zdejšího města a cechův s vynesenými praporci, tak také od zdejší chlumecké mládeže všechna čest a uctivost se stala, jemu cestu k děkanství rozličným kvítím ozdobovali a jej také spolu i hudbou tureckou obveselovali, volajíce jak při jeho příchodu tak i odchodu, a neustále*

⁷² Srov. tamtéž, s. 142.

⁷³ Srov. KHUN, Dějiny a kulturní obraz, s. 59; MAŠEK, Modrá krev, s. 132.

⁷⁴ Srov. pochodové plány ruských vojsk z let 1813-1816. SOA Zámorsk, RAK, inv. č. 2034, sign. 2020, č. kart. 98.

⁷⁵ Srov. depeše vévody z Wellingtonu s popisem bitvy u Waterloo, 19. června 1815. SOA Zámorsk, RAK, inv. č. 1959, sign. 1931, č. kart. 94. Původní znění textu je dostupné na WWW: http://www.wtj.com/archives/wellington/1815_06f.htm. K okolnostem vzniku Wellingtonovy depeše srov. FLETCHER, Ian, 'A Desperate Business'. Wellington, The British Army And The Waterloo Campaign, Staplehurst 2007, p. 170-171.

*opakujice: „Vivat, vivat Alexander!“*⁷⁶ Není vyloučeno, že hrabě Kinský poté z Chlumce do války vyrazil spolu s carovým doprovodem, ovšem žádné zmínky o tom jsem nenalezl.

Po smrti Josefa Leopolda převzal chlumecké panství jeho nejstarší syn Josef Oktavián (1813-1896). Ten spolu s ostatními Josefovými potomky představuje dalšího člena dodnes žijící chlumecké hraběcí větve rodu Kinských.⁷⁷

Jestliže od druhé poloviny osmnáctého století Kinští mizí z předních míst politického života habsburské monarchie, tak v této době a rovněž za napoleonských válek dosahují vysokých vojenských hodností. Mimo zmíněného Františka Kinského, jeho bratra Filipa a syna Josefa Leopolda mám na mysli ještě bratry Leopolda Kinského (Františkova otce) Josefa Jana a Františka Josefa, které zmíním v následující kapitole, a také takzvané „čtyři generály“. Šlo o mladší syny Františka Kinského, kteří se podobně jako Josef Leopold účastnili napoleonských válek. Konkrétně šlo o Karla Kinského (1766-1831), Františka Josefa Kinského (1768-1843), Antonína Kinského (1774-1864) a Kristiána Kinského (1776-1835).⁷⁸ Za zmínku ještě stojí, že dcera jednoho z nich, Františka Josefa Kinského, Berta, vdaná Suttnerová, byla významnou představitelkou pacifistického hnutí před první světovou válkou, což jí v roce 1905 vyneslo Nobelovu cenu míru.⁷⁹

Když shrneme předcházející líčení, musíme dojít k závěru, že rod Kinských představuje mimořádně významný fenomén pro české dějiny raného novověku. Navíc v době, kdy dosáhli svého největšího vzestupu, to jest od konce sedmnáctého do poloviny osmnáctého století, jejich význam přesáhl hranice českých zemí, ba dokonce i celé habsburské monarchie. Téměř celé půlstoletí ovládali osobami Františka Oldřicha, Václava Norberta Oktaviána, Františka Ferdinanda a Filipa Josefa Kinských nejdůležitější český zemský úřad, a sice úřad nejvyššího českého dvorského kancléře. Ruku v ruce s jejich politickým vzestupem, který vyvrcholil udělením knížecího titulu Štěpánu Vilémovi Kinskému v roce 1746, šel i vzestup majetkový,

⁷⁶ KHUN, Dějiny a kulturní obraz, s. 60-61.

⁷⁷ K Josefu Oktaviánovi Kinskému srov. VALENTA, Dějiny, s. 168-177.

⁷⁸ Srov. tamtéž, s. 142, 171, 262-263.

⁷⁹ Srov. tamtéž, s. 177-182.

kdy se Kinským, respektive jejich jednotlivým větvím, dařilo získávat nová panství a starat se o jejich prosperitu.

Nicméně právě v polovině osmnáctého století přišel úplný obrat, po němž zejména chlumečtí Kinští vyklízejí své politické pozice ve prospěch jiných rodů a starají se především o záchranu majetku před prohlubujícím se hospodářským úpadkem. Na něm měly nemalou, nejspíše dokonce hlavní zásluhu války, jež v té době habsburská monarchie vedla, a jež vedly k jejímu značnému vyčerpání. Situace, v níž se Kinští ocitli, tak při vědomí tohoto faktu nepůsobí nijak překvapivě.

3. Kníže Józef Poniatowski a jeho předkové

Nyní se dostávám k samému jádru svého snažení, které představuje pokus o postihnutí životních osudů a pokud možno i vzájemných vztahů několika osob buď pocházejících přímo z rodu Kinských, anebo s ním příbuzensky spjatých skrze manželské svazky. Narozdíl od předchozích dvou kapitol jsem se v této rozhodl zvolit poněkud opačný postup, jenž se bude odvíjet proti proudu času. Z tohoto důvodu začnu Józefem Poniatowským, a poté teprve přejdu k jeho předkům, zejména jeho rodičům Andrzejovi Poniatowskému a Marii Terezii Kinské, ale v neposlední řadě také jeho dědu Leopoldovi Kinskému. Tento postup jsem zvolil proto, že se domnívám, že tak lépe vynikne úloha a význam českého původu knížete Józefa Poniatowského, ale i význam jeho otce Andrzeje, na což ještě přijde řeč.

Dne 7. května 1763, okolo třetí hodiny ranní, se v domě Kinských ve vídeňské ulici Herrengasse⁸⁰ narodil Andrzejovi Poniatowskému a jeho manželce Marii Terezii, rozené Kinské, syn. Ještě téhož dne došlo ke křtu, při němž byla novorozenci udělena jména Józef Antoni.⁸¹ Hned následujícího roku došlo ke korunovaci jeho strýce Stanisława Augusta Poniatowského na polského krále Stanislava II. Augusta, při kteréžto příležitosti získal Józefův otec Andrzej dědičný titul polského knížete. Zanedlouho poté i císařovna Marie Terezie udělila Andrzejovi knížecí titul v českých zemích s právem primogenitury, a tak se Józef Poniatowski stal ještě v kolébce dvojnásobným knížetem.⁸²

Když bylo Józefovi Poniatowskému deset let, zemřel mu otec, díky čemuž se jeho výchovy ujal jeho královský strýc Stanislav August. Ten jej vedl jednak k tomu, aby miloval svou vlast a věrně jí sloužil, a jednak ho připravoval na vojenskou kariéru. Lze v tom spatřovat odkaz Józefova zesnulého otce, jenž vynikl svou statečností na bojištích sedmileté

⁸⁰ Tento dům tehdy snad vlastnila Marie Terezie Kinská, ovšem později – není známo kdy – jej získal její mladší bratr Filip Kinský. Srov. VALENTA, Dějiny, s. 281.

⁸¹ Křtu se účastnil také Józefův prastrýc Josef Jan Kinský. Srov. ASKENAZY, Szymon, Książę Józef Poniatowski 1763-1813, Warszawa 1974, s. 41; SKOWRONEK, Jerzy, Książę Józef Poniatowski, Wrocław 1986, s. 7.

⁸² Srov. tamtéž, s. 10; ASKENAZY, Książę Józef, s. 41-42.

války a dosáhl skvělé kariéry v císařsko-královské armádě, a také vliv stále tíživější situace Polska, v níž se toho času – navzdory Stanislavovu úsilí – nacházelo.⁸³

Svou vlastní vojenskou službu zahájil kníže Józef Poniatowski v císařsko-královské armádě, neboť v polském vojsku byly jeho perspektivy a možnosti uplatnění v dané době nepoměrně nižší.⁸⁴ Svou roli v tomto nepochybně sehrál i otcův příklad a v neposlední řadě také Józefův český původ – vždyť rod Kinských stále platil, navzdory svému zmíněnému politickému ústupu, za jeden z nejváženějších v habsburské monarchii. A tak již v roce 1780 Józef Poniatowski vstoupil jako podporučík do jezdeckého pluku polního maršála Franze Moritze von Lacyho. Poté následoval vcelku strmý postup a roku 1787 knížete Józefa spatřujeme už jako plukovníka dragounů a pobočníka císaře Josefa II.⁸⁵ V těchto pozicích si také vydobyl své první bojové ostruhy, když se účastnil nešťastné války habsburské monarchie s Osmanskou říší, v níž byl dokonce zraněn.⁸⁶

Léta 1789 byl Józef Poniatowski povolán sejmem zpět do Polska, aby se jeho schopnosti a zkušenosti mohly uplatnit při výstavbě nové polské armády. Jako generálmajor posléze bojoval proti ruským vojskům, nad nimiž v červnu 1792 zvítězil v bitvě u Zieleńců.⁸⁷ Nicméně Stanislav II. August nakonec přistoupil k proruské targowické konfederaci a vývoj směřující k nové polské emancipaci se zastavil.⁸⁸ Znechucen touto situací, která vyvrcholila druhým dělením Polska roku 1793, se Józef Poniatowski odebral do exilu, aby se v roce 1794 vrátil a připojil k povstání Tadeusze Kościuszka. Po jeho porážce, Stanislavově abdikaci a

⁸³ K Józefově výchově blíže srov. tamtéž, s. 43-46.

⁸⁴ Srov. SKOWRONEK, *Książę Józef*, s. 16-17.

⁸⁵ Srov. tamtéž, s. 17-20; ASKENAZY, *Książę Józef*, s. 46-50; WINTR, *Stanislav, 26 maršálů Napoleona I.*, Cheb 2004, s. 24.

⁸⁶ Srov. ASKENAZY, *Książę Józef*, s. 51-53.

⁸⁷ Srov. HAYTHORNTHTWAITE, *Philip, Napoleonovi vojevůdci. 1809-1815*, Praha 2007, s. 49; WINTR, *26 maršálů*, s. 25; WINTR, *Stanislav, Napoleon Bonaparte. Jeho maršálové a ministři*, Praha 2009, s. 30.

⁸⁸ Srov. BĚLINA, Pavel, *Poláci v ohni napoleonských válek*, in: *Dějiny a současnost* 21, 1999, č. 2, s. 16.

následném třetím dělení Polska roku 1795, tedy faktickém zániku polského státu, se na několik let stáhl do ústraní, přičemž žil jako soukromník ve Vídni a Varšavě.⁸⁹

Porážka Pruska od Napoleona v roce 1806 otevřela polským nadějím na obnovení samostatnosti nové perspektivy. A skutečně, vyhlášení Varšavského velkovévodství následujícího roku na území pruských záborů Polska přimělo Poláky, aby se pevně přimkli k Francii a jejímu císaři.⁹⁰ V tuto chvíli se Józef Poniatowski vrátil z pozadí běhu dějin a stal se ministrem války velkovévodství, v kteréžto funkci vybuodoval a řídil polské vojsko jako součást Napoleonových armád.⁹¹ Za páté koaliční války v roce 1809 polské síly pod Poniatowského velením usnadňovaly tažení hlavních Napoleonových vojsk, když na sebe vázaly část rakouské armády. Za tuto službu se po vítězném konci války Bonaparte Polákům odměnil tím, že přinutil habsburskou monarchii, aby se vzdala území získaných třetím dělením Polska ve prospěch Varšavského velkovévodství.⁹² Následovalo tažení do Ruska roku 1812, jež Napoleon nazýval „druhou polskou válkou“, a v němž generál Poniatowski velel V. sboru Velké armády, čítajícímu přibližně 40 000 vojáků.⁹³

Po krachu ruského tažení se nad Korsičanem začala stahovat mračna, ovšem kníže Poniatowski a jeho vojáci mu i nadále zachovávali věrnost. To se projevilo i v momentě, kdy se o Napoleonově osudu rozhodlo, tedy v „bitvě národů“ u Lipska 16.-19. října 1813. Hned v první den střetnutí se Poniatowski vyznamenal, když jeho VIII. sbor úspěšně odrazil všechny spojenecké útoky, za což Bonaparte knížete odměnil udělením hodnosti maršála Francie. Na výsledku bitvy to však již nemohlo nic změnit, a tak, když Napoleon zavelel k ústupu za řeku Elsteru, pověřil maršála Poniatowského jeho krytím. Poté, co byl 19. října 1813 tento úkol v rámci možností splněn, se vydali na ústup i Poláci. Ten ovšem prakticky

⁸⁹ Srov. tamtéž, s. 16-17; HAYTHORNTHWAITE, Napoleonovi vojevůdci, s. 49.

⁹⁰ Srov. BĚLINA, Poláci, s. 19.

⁹¹ Srov. GOCLON, Jacek Arkadiusz, Polska na królu pruskim zdobyta. Ustrój, administracja i sądownictwo doby Komisji Rządzącej w 1807 roku, Wrocław 1999, s. 145-147.

⁹² Srov. BĚLINA, Poláci, s. 19-20; WINTR, Napoleon, s. 33.

⁹³ Srov. BĚLINA, Poláci, s. 20; HAYTHORNTHWAITE, Napoleonovi vojevůdci, s. 49-50; WINTR, 26 maršálů, s. 29.

znemožnilo nedorozumění, v jehož důsledku byl předčasně vyhozen do vzduchu most přes Elsteru. Poniatowski sám se rozhodl překročit vodní tok na koni, což se mu stalo osudným. A tak zemřel kníže a třídní maršál Francie Józef Poniatowski, po matce potomek starého českého rodu Kinských.⁹⁴

Józef Poniatowski však nebyl prvním ze svého rodu, kdo proslul udatností a dosáhl velké vojenské kariéry. To se jasně ukazuje na osudech jeho otce Andrzeje Poniatowského, jenž se narodil v roce 1735 v Krakově jako mladší syn tamějšího kastelána (vrchního městského úředníka) Stanisława Poniatowského a jeho manželky Konstancje Czartoryské. Jeho starším bratrem byl budoucí poslední polský král Stanisław August Poniatowski.⁹⁵ Podobně jako Józef zasvětil Andrzej svůj život vojenské službě, a podobně jako on patrně nemohl čekat příliš dobré uplatnění v polském vojsku, a proto už jako sedmnáctiletý vstoupil do císařsko-královské armády, kde začal jako setník 11. Wallisova pěšího pluku.⁹⁶

V době počátků Andrzejovy vojenské dráhy bylo příležitostí, jak se uplatnit na bitevním poli – ovšem i příležitostí k tomu, dát se zabít – více než dost. A tak si setník Andrzej Poniatowski odbyl svůj křest ohněm v bitvě u Štěrbohol 6. května 1757. Polští životopisci Józefa Poniatowského Szymon Askenazy a Jerzy Skowronek, stejně jako Wurzbachova encyklopedie, tvrdí, že v tomto střetnutí Andrzej utrpěl těžká zranění.⁹⁷ Já se domnívám, že něco takového je nutno považovat za silně nepravděpodobné, a to jak vzhledem k následujícím vývoji, tak k dosti omezeným možnostem tehdejšího vojenského lékařství. V době sedmileté války znamenalo pro vojáka jakékoliv armády těžké zranění v horším – a pravděpodobnějším – případě smrt a v tom lepším dlouhodobou rekonvalescenci, po níž už se

⁹⁴ Srov. HAYTHORNTHTWAITE, Napoleonovi vojevůdci, s. 50; JŮN, Libor, Napoleonské války, Praha 2005, s. 151-152; ŠVANKMAJER, Milan, Bitva u Lipska roku 1813, in: Dějiny a současnost 15, 1993, č. 5, s. 22-25. Blíže k působení polských vojsk v bitvě u Lipska srov. ŁUKASIEWICZ, Mariusz, Armia księcia Józefa 1813, Warszawa 1986, s. 275-312.

⁹⁵ Srov. ASKENAZY, Książę Józef, s. 42-43; OTTŮV SLOVNÍK naučný. Svazek XX, Praha 1903, s. 213-214; SKOWRONEK, Książę Józef, s. 9; WURZBACH, Constant von, Biographisches Lexikon des kaiserthums Oesterreich enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche 1750 bis 1850 im Kaiserstaate und in seinen Kronländern gelebt haben. Band XXIII, Wien 1872, S. 102.

⁹⁶ Srov. tamtéž, S. 102. Setník je obdobou kapitánské hodnosti.

⁹⁷ Srov. tamtéž, S. 102; ASKENAZY, Książę Józef, s. 43; SKOWRONEK, Książę Józef, s. 9.

leckdy ke svému řemeslu nemohl vrátit. Pakliže byl tedy Andrzej Poniatowski u Štěrbohol vůbec raněn, pak jen lehce, a i k této možnosti jsem skeptický.

Zmíněným následujícím vývojem mám na mysli Andrzejovu účast na pronásledování ustupujícího pruského vojska po jeho porážce v bitvě u Kolína 18. června 1757. V polovině července dorazily císařsko-královské oddíly před Jablonné v Podještědí, kde měli Prusové důležité zásobovací sklady, a které navíc představovalo významný opěrný bod na jejich ústupové cestě z českých zemí. V průběhu dvoudenního obléhání (15.-16. července 1757) projevil setník Poniatowski nesmírnou udatnost, když vedl opakované útoky na město tak dlouho, dokud pruská posádka nekapitulovala. I zde měl být raněn, dokonce několikanásobně, ovšem v souladu s tím, co bylo řečeno výše, nemohlo jít opět o zranění nijak vážná.⁹⁸ O několik dní později došlo k obléhání a dobytí Žitavy, čehož se Andrzej Poniatowski nejspíše účastnil rovněž. Při tomto obléhání bylo město silně ostřelováno, následkem čehož vznikl požár, jemuž padla za oběť většina domů.⁹⁹ Pruský ústup vyvrcholil pro habsburskou monarchii vítěznou bitvou u Zhořelce 7. září 1757, v níž podle mého názoru Poniatowski rovněž bojoval, ovšem přímé zmínky o tom jsem nenalezl.¹⁰⁰

Odměna za hrdinské činy Andrzeje Poniatowského na sebe nenechala dlouho čekat. 7. března 1758 se konala první řádová promoce čerstvě založeného Vojenského řádu Marie Terezie, při níž byl Andrzejovi, téhož dne povýšenému na podplukovníka,¹⁰¹ udělen rytířský kříž tohoto řádu.¹⁰² Na této události mi připadá nesmírně zajímavé a pro význam Andrzeje Poniatowského důležité to, že z osmnácti toho dne dekorovaných důstojníků se pouze dva

⁹⁸ Srov. BĚLINA, Pavel, Kolín 18. 6. 1757, Praha – Litomyšl 1997, s. 61-62; SKALA, Harald, Ústup pruských vojsk severními Čechami roku 1757, in: Bezděz 17, 2008, s. 257-259; STELLNER, František, Sedmiletá válka v Evropě, Praha 2007, s. 129; WURZBACH, Biographisches Lexikon, S. 102.

⁹⁹ Srov. SKALA, Ústup, s. 261-263. Informace o vypálení Žitavy, jakož i vyobrazení této události, jsou taktéž dostupné na WWW: http://www.zittau.eu/3_portrait/geschichte/1757.htm.

¹⁰⁰ Srov. BĚLINA, Kolín, s. 61-62.

¹⁰¹ Hodnost majora přeskočil. Srov. WURZBACH, Biographisches Lexikon, S. 102.

¹⁰² Srov. tamtéž, S. 102; BĚLINA, Kolín, s. 62, 78-79; SKALA, Ústup, s. 259; STELLNER, Sedmiletá válka, s. 127.

nezúčastnili bitvy u Kolína – Ernst Gideon Laudon a právě Andrzej Poniatowski.¹⁰³ Už jen tato na první pohled nenápadná skutečnost poukazuje na význam a úspěchy, jakých Poniatowski při svém mládí dosáhl, a díky nimž se stal svému synovi nepochybně velikým vzorem hodným následování.

I uprostřed válečného běsnění si Andrzej Poniatowski dokázal nalézt čas pro svůj osobní život. A tak 6. března 1760 vstoupil do manželského svazku s Marií Terezií Kinskou, dcerou Leopolda Kinského z chlumecké hraběcí rodové větve. Z tohoto manželství mimo již zmíněného Józefa Poniatowského vzešla také jeho starší sestra Maria Teresa, vdaná Tyszkiewiczová.¹⁰⁴ Andrzej dosáhl také vzestupu jako šlechtic, když se v roce 1764 stal u příležitosti korunovace svého staršího bratra na polského krále Stanislava II. Augusta dědičným polským knížetem, a krátce nato mu Marie Terezie udělila i titul knížete českého s právem primogenitury, jak už bylo poznamenáno na začátku kapitoly.¹⁰⁵ O důvěře, jaké Andrzej Poniatowski požíval ve Vídni, svědčí i to, že se stal jakýmsi neoficiálním polským vyslancem – takto právě roku 1764 tlumočil žádost svého bratra císařovně, aby jej uznala polským králem.¹⁰⁶

Rokem 1758 Andrzejova vojenská kariéra ani zdaleka neskončila – ještě téhož roku se stal plukovníkem a velitelem vlastního pluku.¹⁰⁷ Svou statečnost opět projevil v bitvě u Torgau 3. listopadu 1760, kde dokázal ubránit takticky důležitou vesnici Süptitz proti pruským útokům.¹⁰⁸ Ani po konci sedmileté války Andrzejova hvězda nezašla, neboť léta 1765 mu byl udělen komandérský stupeň Vojenského řádu Marie Terezie. Poté působil jako

¹⁰³ Srov. LUKÉŠ, Jan, *Militärischer Maria Theresien-Orden*, Wien 1890, S. 500.

¹⁰⁴ Srov. ASKENAZY, Książę Józef, s. 43; SKOWRONEK, Książę Józef, s. 9.

¹⁰⁵ Srov. tamtéž, s. 10; ASKENAZY, Książę Józef, s. 41-42. K některým zahraničněpolitickým okolnostem nástupu Stanislawa Augusta Poniatowského na polský trůn srov. BĚLINA, Pavel, KAŠE, Jiří, KUČERA, Jan P., *Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek X. 1740-1792*, Praha – Litomyšl 2001, s. 67.

¹⁰⁶ Srov. TAPIÉ, Victor-Lucien, *Marie Terezie a Evropa*, Praha 1997, s. 231-232.

¹⁰⁷ Nikoli však plukovníkem – majitelem pluku.

¹⁰⁸ Za to byl povýšen do hodnosti polního strážmistra, což odpovídá generálmajorovi. Srov. WURZBACH, *Biographisches Lexikon*, S. 102. K průběhu bitvy u Torgau srov. STELLNER, *Sedmiletá válka*, s. 246-251.

velící generál v Horních Rakousích. Jeho vojenská kariéra nakonec vyvrcholila v roce 1771, kdy se stal císařsko-královským polním zbrojmistrem.¹⁰⁹

Andrzejův vzestup tak ukončila jeho – i na tehdejší poměry – vcelku předčasná smrt 3. března 1773 ve Vídni.¹¹⁰ Nepochybuji o tom, že kdyby mu bylo dopřáno více času, mohl se dostat na ještě vyšší stupně vojenské hierarchie. Stejně tak je nepochybné, že se jeho dráha stala synu Józefovi důležitým příkladem, ať už jde o jeho počáteční službu v císařsko-královském vojsku, či o jeho odvahu a vojenské úspěchy vůbec. Chtěl bych však poukázat i na to, že Andrzej Poniatowski byl svým synem, kterého nemohl vychovávat až do jeho dospění, poněkud neoprávněně zastíněn. Pokud se o Andrzejovi dočítáme v literatuře, pak především v té souvislosti, že šlo o otce slavného maršála od Lipska. Netvrdím a nezastávám názor, že Andrzej představuje významnější historickou postavu než Józef, ale zároveň upozorňuji, že sám o sobě dosáhl ve své době poměrně velkého významu, a proto si zaslouhuje v našem historickém vědomí více než pouhou nálepkou bratra posledního polského krále a otce velkého napoleonského vojevůdce.

Mimo otce Andrzeje musela mít na život Józefa Poniatowského vliv i jeho matka Marie Terezie, rozená Kinská (1736-1806). Ta byla dcerou Leopolda Kinského z chlumecké hraběcí rodové větve, a podobně jako u řady jiných ženských příslušnic šlechtických rodů oné doby nejsou informace o jejím životě příliš bohaté. Po své svatbě s Andrzejem Poniatowským roku 1760 se přirozeně věnovala výchově svých dvou potomků – Marie Teresy a Józefa, ovšem poté, co v roce 1773 ovdověla, trávila většinu času v Čechách.¹¹¹ Mimo to, že mělo jít o „*paní vzácné krásy*“,¹¹² byla Terezie duchaplnou a podnikavou ženou, jež se dokonce zabývala navrhováním některých stavebních projektů Kinských, z nichž se však dodnes nedochoval žádný.¹¹³

¹⁰⁹ Srov. WURZBACH, Biographisches Lexikon, S. 102.

¹¹⁰ Srov. tamtéž, s. 102.

¹¹¹ Znovu se již neprovdala. Srov. VALENTA, Dějiny, s. 143.

¹¹² KINSKÝ, Rod Kinských, s. 21.

¹¹³ Srov. VALENTA, Dějiny, s. 143-145.

Pakliže kvůli nedostatku pramenů není možné sestavit podrobnější životopis matky Józefa Poniatowského, pokusím se alespoň odhadnout a nastínit jejich vzájemný vztah. Předně je nutné mít na vědomí, že tento vztah nepochybně nepříznivě ovlivnilo hned několikero tragických rodinných událostí, které přišly v průběhu Józefova dětství a dospívání, a které více než jej samotného poznamenaly především právě jeho matku. Hned léta 1760, tedy v roce svatby Terezie s Andrzejem, zemřel její otec Leopold. Stejně tak její manželství skončilo po třinácti letech, kdy naposledy vydechl Andrzej. Pět let poté, tedy roku 1778, tuto nešťastnou sérii završilo úmrtí Tereziiny stejnojmenné matky. Toto vše odůvodňuje, proč byla Terezie – navzdory své zmíněné energičnosti – také velmi citlivou až zahořklou osobou, díky čemuž její vztah k synovi nemohl být plně harmonický. Terezie rovněž nebyla a z pochopitelných důvodů ani nemohla být schopna poskytnout Józefovi odpovídající výchovu, a právě proto se tohoto úkolu chopil jeho strýc Stanislav II. August.¹¹⁴ Kniže Poniatowski se pak se svou matkou vídal jen zřídka, například v roce 1792 v Doksanech.¹¹⁵

V životě a činech knížete Józefa Poniatowského sehrál klíčovou roli příklad a rodový původ jeho otce, o tom asi nelze pochybovat. Svůj význam, i když stěží tak zásadní, pro něj v tomto smyslu musela mít i jeho matka. Přinejmenším pak ve vědomí, že jde o potomka starého a v habsburské monarchii stále vlivného a váženého rodu Kinských.

Nyní je třeba se zmínit o Janu Leopoldu Kinském, otci Marie Terezie Kinské a majiteli chlumeckého panství v letech 1741-1760. Narodil se v roce 1713 jako čtvrtý syn Františka Ferdinanda Kinského a jeho první manželky Marie Terezie Fünfkirchen, ovšem byl prvním z nich, jenž se dožil dospělosti.¹¹⁶ Tak jako řada jiných mladých aristokratů té doby podnikl Leopold kavalírskou cestu – roku 1733 se nacházel v Paříži, kde jen krátce předtím plnil své diplomatické poslání jeho strýc Štěpán Vilém.¹¹⁷ Po návratu se hrabě Kinský léta 1734 oženil

¹¹⁴ Srov. ASKENAZY, Książę Józef, s. 43-46; SKOWRONEK, Książę Józef, s. 11.

¹¹⁵ Srov. ASKENAZY, Książę Józef, s. 80.

¹¹⁶ Srov. VALENTA, Dějiny, s. 81.

¹¹⁷ Srov. tamtéž, s. 108.

s italskou markýzou Marií Terezií Capece-Rofrano,¹¹⁸ což se patrně stalo příčinou poněkud nepřesného Skowronkova tvrzení, že kníže Józef Poniatowski pocházel po matce z „česko-rakousko-italského“ rodu Kinských.¹¹⁹

Po smrti svého otce se Leopold Kinský ujal chlumeckého fideikomisu, nicméně nacházel se na počátku velmi těžké doby pro celou habsburskou monarchii, což způsobilo, že prakticky po celý zbytek svého života bojoval s dluhy a hospodářským úpadkem. Hned roku 1741 došlo k události, která neblaze poznamenala vztah legitimní panovnice Marie Terezie k českým zemím, a sice k holdování českých stavů Karlu Albrechtovi. Tohoto holdování se Leopold zúčastnil osobně se svým strýcem Štěpánem Vilémem, a to dokonce již v prvním termínu 19. prosince 1741, zatímco další dva dospělí příslušníci rodu, Filip Josef (toho času nejvyšší kancléř) a Josef Jan Maxmilián, ve třetím termínu 8. února 1742 prostřednictvím mandatářů.¹²⁰ Tak jako u naprosté většiny ostatních aristokratů lze tento jejich čin odůvodnit toliko obavami z konfiskací majetku.

Ačkoli Leopold Kinský nedosáhl takových úspěchů jako jeho předkové, nedá se říct, že by šlo o úplně bezvýznamnou postavu. V jeho životě lze nalézt dva nezanedbatelné politické úspěchy, považujeme-li za ně získávání zemských úřadů. Tak se již roku 1741 Leopold stal nejvyšším lovčím Království českého¹²¹ a o dva roky později se mu podařilo dosáhnout dědičnosti úřadu nejvyššího hofmistra pro držitele chlumeckého majorátu z rodu Kinských,¹²² což potvrdil ještě císař Josef II. roku 1787.¹²³

¹¹⁸ Srov. KINSKÝ, Rod Kinských, s. 20; OTTŮV SLOVNÍK naučný. Svazek XIV, Praha 1899, s. 243; VALENTA, Finanční poměry, s. 29. Leopoldova manželka mu přinesla věnem panství Chroustovice na Chrudimsku. Srov. VALENTA, Dějiny, s. 82-83, 250.

¹¹⁹ Srov. SKOWRONEK, Książę Józef, s. 9.

¹²⁰ Srov. VALENTA, Dějiny, s. 94-95. Blíže k otázce holdování českých stavů Karlu Albrechtovi také srov. BĚLINA, Velké dějiny, s. 20-21; MAUR, Eduard, 12. 5. 1743. Marie Terezie. Korunovace na usmířenou, Praha 2003, s. 72-74; TAPIÉ, Marie Terezie, s. 79-80.

¹²¹ Srov. KINSKÝ, Rod Kinských, s. 20.

¹²² Srov. listina vydaná ve Vídni 19. dubna 1743, jíž Marie Terezie udělila rodu Kinských – jakožto držitelům Chlumce nad Cidlinou – dědičně úřad nejvyššího hofmistra. SOA Zámorsk, RAK, inv. č. 32, sign. XXXII, č. kart. 7.

¹²³ Srov. listina vydaná ve Vídni 18. srpna 1787, jíž Josef II. potvrdil dědičnost hofmistrovství v rodě Kinských. SOA Zámorsk, RAK, inv. č. 37, sign. XXXVII, č. kart. 7.

Že význam Kinských za Leopolda zas tak neupadl – pokud vůbec – dokazují i relativně četné návštěvy nejvyšších představitelů habsburské monarchie v Chlumci nad Cidlinou ve čtyřicátých letech osmnáctého století. Konkrétně sem roku 1743 zavítala Marie Terezie, v letech 1744 a 1747 se zdejších honů zúčastnil princ Karel Lotrinský a v letech 1748 a 1750 za týmž účelem přijel císař František I.¹²⁴ O návštěvě Marie Terezie se lze v městském manuálu dočíst následující: „L. 1743 přijela dne 10. června ke čtvrté hodině s poledne zrovna po Turovsku na nový zámek císařovna a královna Marie Terezie s chotěm svým Františkem Štěpánem z Lothringů a se svými dvorními úředníky a dámami k návštěvě hr. Leopolda Ferdinanda a jeho rodiny; přijela šťastně s mnohou a velikou střelbou a přivítáním velikého počtu duchovenstva, v kterém p. biskup královéhradecký první býti ráčil a nesčíslném počtu městského, odjinud i domácího lidu. A přijavše z darů Božích pokrmův, kterých p. Leopold hr. Kinský, dědičný pán panství chlumeckého, obstarati ráčil, na noc do starého zámku uprostřed města Chlumce stojícího, po 9. hodině večer na odpočínutí uprostřed mnohých světél v lampách za skly, skrze tři brány, důkladně a vysoko vystavené, rozdílného způsobu, s kterých na každé 6 trubačů s vlaskými bubny a světly ustavičně troubíc, stálo, odebrati se jest ráčila. Těch trojích bran pěknost, vysokost a širokost s pěknými nápisy vypsati se nemohlo. V noci po 10. hodině dal se viděti proti pokojům na obci chlumecké pěkný a kunstovný fajerverk, to jest v rachejtlich do povětří pouštěný oheň, v kterém spatřiti bylo ohnivá slova: ‚Vivat Maria Theresia‘; při tom dalo se slyšeti z moždířův a malých kusů šedesát ran, a to v první, druhý i třetí den; ty ale rachejtle po 1 i ½ libře, nejmíň ¼ libře prachu vyhazovaly.

Také na střílení zvěře do lesů se vydala. Při jejím jídle neb tabuli viděti se dala a na place hořejšího zámku mnoho set lidí na ni patřilo. Po jídle a modlení odebrati se jest ráčila paní milostná, v diškursu málomluvná, a veselá, tak že se jí tu líbiti muselo. K službě své

¹²⁴ Srov. FRANCEK, Chlumec nad Cidlinou, s. 52; KHUN, Dějiny a kulturní obraz, s. 58.

kromě komonstva svého vzácného měla jednu kompanii rajtharů kuryssarův, lid zbrojovný a pěkný s jedním rytmistrem, a ti v 69 mužích a koních leželi v obecním domě, u Vlčků a ml. Holmana. Při tom stálo vartu města Chlumce 100 mužů a 10 oficírův s tambory, všichni mladí a stejní sousedé v hřebíčkových kabátcích s červeným vyložením, bíle zapremované klobouky, na nich zelené větvičky. A slovem vypsati nemožno, všecko tu radostné bylo. Na to dne 12. dto po 9. hodině před polednem zase ku Praze odjeti jest ráčila, vezmouc cestu odtud na Poděbrady, sem ale jedouc na Nymburk a Král. Městec. Při tom odjezdu mnoho tisíc zdraví, štěstí a božské požehnání, též šťastné vítězství nad všema jejíma i našema nepřáteli jí vinšovali s křikem jednoho hlasu: „Vivat Maria Theresia!“¹²⁵

Tento exkurs považuji za vhodné zařadit, abych tak podtrhl již vícekrát zmíněný názor, že i přes svůj politický ústup si Kinští i nadále uchovávali vážnost. Navzdory tomu však Leopold Kinský až do své smrti v roce 1760 musel čelit řadě nepříjemných výzev, které s sebou přinesly války o rakouské dědictví a válka sedmiletá, a jejichž důsledkem bylo silné zadlužení chlumeckého fideikomisu, jakož i otřesení jeho hospodářské prosperity. Ačkoli Leopold plně neuspěl při řešení těchto problémů (viz sekvestrace v letech 1765-1770), z dlouhodobého hlediska jeho snaha přinesla ovoce, neboť Kinští si chlumecké panství udrželi a hospodářských potíží se postupem času zbavili.¹²⁶ Za sedmileté války se hrabě Kinský mimo placení dluhů zabýval i vojenskými záležitostmi, o čemž svědčí například děkovný dopis jistého generálmajora jezdeckta de Lefebre, jenž počátkem roku 1757 pobýval v Chlumci z blíže neurčených důvodů.¹²⁷

V letech 1760-1762, tedy mezi smrtí Leopolda Kinského a dospěním jeho nejstaršího syna Františka, spravovala chlumecké panství vdova po Leopoldovi Marie Terezie Kinská, rozená Capece-Rofrano. O agilnosti této ženy svědčí to, že žádala císařovnu o svolení

¹²⁵ Cit. dle tamtéž, s. 57-58.

¹²⁶ K hospodářským a finančním obtížím chlumeckého panství za válek o rakouské dědictví a sedmileté války podrobně srov. VALENTA, Finanční poměry, s. 47-93, respektive 94-110.

¹²⁷ Srov. Lefebre Leopoldu Kinskému, 7. ledna 1757. SOA Zámorsk, RAK, inv. č. 152, sign. 63, č. kart. 10.

k výpůjčce 30 000 zlatých potřebných k uhrazení výdajů na Františkovu svatbu s Kristinou z Liechtensteinu, na což se jí dostalo kladné odpovědi.¹²⁸ Zda tato půjčka prospěla hospodářsky těžce zkoušenému chlumeckému panství, je už věc jiná... Hraběnka Kinská se později provdala za hraběte Ludvíka de Bréchainville.¹²⁹

Mám-li zhodnotit odkaz a význam Leopolda Kinského, docházím k závěru, že jeho životní dráha vykazuje určité podobnosti s životní dráhou jeho zetě Andrzeje Poniatowského. Zatímco Andrzej neprávem upadl do stínu svého slavnějšího syna, tak Leopolda rovněž neprávem zastínili jeho významnější předkové. Z tohoto důvodu si oba zaslouhují větší pozornost, než jaká jim byla dosud věnována.

Na závěr této kapitoly se ještě nemohu nezmínit o dalších dvou vojenských osobnostech rodu Kinských, jimiž byli Leopoldovi nevlastní mladší bratři Josef Jan Kinský (1736-1804) a František Josef Kinský (1739-1805). Méně známý Josef Jan se vypracoval až na polního maršála císařsko-královské armády a vojenského velitele Vídně.¹³⁰ Zato František Josef představuje jednu z nejvýznamnějších postav rodu Kinských. Šlo o velkého osvícenského reformátora a pedagoga, ředitele vojenské akademie ve Vídeňském Novém Městě (nikoli však prvního), jenž bývá považován za představitele prapočátků českého národního hnutí.¹³¹

¹²⁸ Srov. listina vydaná ve Vídni 15. srpna 1761, jíž Marie Terezie udělila Marii Terezii Kinské, rozené Capece-Rofrano, svolení k výpůjčce 30 000 zlatých ke krytí výloh vzešlých při sňatku Františka Kinského s Kristinou z Liechtensteinu. SOA Zámorsk, RAK, inv. č. 36, sign. XXXVI, č. kart. 6.

¹²⁹ Srov. KINSKÝ, Rod Kinských, s. 21. V RAK se také nachází její korespondence z období druhého manželství (konkrétně léta 1764-1773), řešící převážně majetkoprávní záležitosti. Srov. SOA Zámorsk, RAK, inv. č. 1862, sign. 1822, č. kart. 91.

¹³⁰ Srov. VALENTA, Dějiny, s. 148, 263.

¹³¹ Srov. tamtéž, s. 122-133; BĚLINA, Velké dějiny, s. 177; HANUŠ, Národní museum, s. 91-107.

4. Svatební smlouva Andrzeje Poniatowského a Marie Terezie Kinské

Patrně nejrelevantnějším pramenem týkajícím se rodičů Józefa Poniatowského, jaký se mi v RAK podařilo dohledat, je jejich svatební smlouva. Považuji proto za velmi vhodné zde ocitovat její část a poté se pokusit z ní vyvodit nějaké závěry:

„[Já] Joh[ann, tedy Jan] Leopold Kinský, hrabě Svaté říše římské z Vchynic a Tetova [...] a plukovník zemských myslivců v Království českém, dědičný pán na panstvích Chlumec, Kratonohy, [...] Matzen a Angern, se zavazují přede všemi obzvláště, jak si nutnost vyžaduje, že poté, co se moje nejmilejší svobodná dcera Terezie, hraběnka Kinská, s mojí vůlí a souhlasem vpustila do zamilování s titulárním pánem hrabětem Andrzejem [Andreas] Poniatowským, plukovníkem a velitelem slavného haršišského pěšího pluku, v těchto nynějších těžkých dnech [o tom] musí být provedeno zřízení. Já sám k prokázání své otcovské lásky a spokojenosti [...] přikládám 12 000 rýnských zlatých. [Bylo] Rozhodnuto, že jejich termín vím, a sice roku 1760 k sv. Jiří 3 000 zl., k sv. Havlu znovu 3 000 zl. A tak dále k sv. Jiří 1761 3 000. A konečně k sv. Havlu [1761] poslední termín pro 3 000 zl. [...]

Aby ale v budoucnu moje nejmilejší dcera dostala správné odstoupení, tím více bych se chtěl pojistit. Zastavuji proto na speciální hypotéku své alodiální panství Kratonohy ležící v Královéhradeckém kraji, a dále, pokud by to bylo nutné, majorátní výtěžek z panství Chlumec. Tímto zapisuji tento svatební statek a [svou] mocí [jej] uděluji [z] předchozího povolení nástrojem slavného úřadu královských zemských desek v Království českém na všechny časy, a bez mého vědomí, vůle a přítomnosti [na tom] ve stejně malovaných zemských deskách po právu nelze nic měnit. [...] [Bylo] Potvrzeno mojí vlastní rukou a pečeti. Stalo se v Chroustovicích dne 29. února 1760.¹³²

¹³² Svatební smlouva Andrzeje Poniatowského a Marie Terezie Kinské. NA ČR Praha, 1. oddělení, DZV, mikrofilm 454 – 3. višňový kvatern, oddíl H 8; SOA Zámorsk, RAK. inv. č. 394, sign. 295, č. kart. 23. Mezi svědky jsou ve smlouvě uvedeni Jan Václav Mladota a Jan Dobřenský, svobodný pán z Dobřenic.

Smlouva tedy byla uzavřena necelý týden před samotným sňatkem, k němuž – jak víme – došlo 6. března 1760. Obálka originálu smlouvy v RAK obsahuje přípis z 21. března téhož roku, a právě z toho se lze dozvědět přesné umístění přeepsaného exempláře, tedy 3. višňový kvatern zemských desek.¹³³

Smlouva začíná obvyklým výčtem titulů, úřadů a panství otce nevěsty, tedy Jana Leopolda Kinského. „Plukovník zemských myslivců“ je nejspíše označení jím drženého úřadu nejvyššího lovcího Království českého. Co se týče ženicha, je poněkud zarážející, že je smlouva označuje za hraběte, neboť v Polsku takovýto titul nebylo možné získat. Pojem „titulární pán“ napovídá, že byl Andrzej Poniatowski do tohoto stavu povýšen v rámci Svaté říše římské, aniž by zde však vlastnil nějaké panství. Bližší informace ohledně tohoto problému se mi však nepodařilo dohledat.

Pokud je možné přijmout moji domněnku stran hraběcího titulu Andrzeje Poniatowského, pak skutečnou záhadu pro mne představuje označení „haršišský“, které se týká jeho pluku. Jak už víme, Andrzej započal svou vojenskou kariéru jako setník 11. Wallisova pěšího pluku císařsko-královské armády a v roce 1758 dosáhl hodnosti plukovníka, jenž velel vlastnímu pluku.¹³⁴ Na něj se asi vztahuje ono adjektivum, ale to je vše, co mohu určit s jistotou, protože další údaje jsem opět nenalezl.

Nicméně význam těchto dvou otazníků nepovažuji za klíčový, jednak díky tomu, že nemohou narušit pohled na Andrzeje Poniatowského jako takového, a jednak díky tomu, že předmět svatební smlouvy spočívá jinde. Samozřejmě jde o otázku věna, které Andrzejovi přinesla Marie Terezie Kinská. Šlo o částku 12 000 zlatých vyplacených rovnoměrně ve čtyřech splátkách v průběhu let 1760 a 1761, vždy na svátky svatého Jiří a svatého Havla. Následující formulace stanovuje hypotekární pojištění celé sumy na alodiálním statku Kratonohy, jenž se nacházel spolu s chlumeckým fideikomisem v Leopoldově držení.¹³⁵ Dále

¹³³ Srov. tamtéž – přípis na originálu svatební smlouvy uložené v RAK.

¹³⁴ Srov. WURZBACH, Biographisches Lexikon, S. 102.

¹³⁵ Srov. VALENTA, Dějiny, s. 262.

smlouva stanoví, že „v případě nutnosti“ lze pojištění rozšířit i na výtěžek z fideikomisu; zda k tomu došlo a co si lze představit pod onou „nutností“, mi není známo, ovšem vzhledem k přetrvávajícím hospodářským potížím, v nichž se chlumečtí Kinští toho času nacházeli, je možné se domnívat, že Kratonohy pro pojištění částky musely postačit.

Závěr smlouvy se týká zápisu do zemských desek, jehož přesné zásady obsahuje zmíněný přípis. Je jasné, že tato svatební smlouva nám toho o rodičích knížete Józefa Poniatowského moc neřekne, nicméně alespoň se na jejím základě můžeme dovtípit některých podrobností, hlavně pak výše věna a podmínek jeho splácení. I sám zápis ujednání do zemských desek má svou vypovídací hodnotu a význam, přinejmenším totiž poskytuje badateli možnost srovnání s originálem a jeho ověření. Snad také přispívá k mé snaze zvýraznit úlohu Andrzeje Poniatowského a vlastně i Leopolda Kinského.

Závěr

V předchozích čtyřech kapitolách jsem se pokusil osvětlit životní osudy několika příbuzných jedinců na pozadí událostí osmnáctého a počátku devatenáctého věku. Vše se vlastně odvíjelo od snahy postihnout předky polského knížete a napoleonského vojevůdce Józefa Poniatowského. Nevěnoval jsem pozornost pouze oněm „českým“ předkům (míněno pocházejícím z českých zemí), nýbrž také Józefovu otci Andrzejovi Poniatowskému, ve své době poměrně známému a váženému muži, který byl však svým synem kompletně zastíněn, díky čemuž se prakticky „vytratil z historie“. Vytyčil jsem si proto cíl alespoň trochu tuto chybu napravit, a to tak, že zrekapituluji jeho životní osudy a především jeho úspěchy, jichž nebylo málo. Hrdina sedmileté války, polní zbrojmistr císařsko-královské armády, člen Vojenského řádu Marie Terezie, dvojnásobný kníže, to všechno jsou pro mne jasné důkazy, proč by Andrzej neměl být zapomenut a měli bychom jej mít za více než jen za otce slavného maršála. To samozřejmě neznamená, že je významnější historickou postavou, ovšem stejně tak si zasluhuje více pozornosti.

Určitou paralelu k Andrzejovi Poniatowskému představuje jeho tchán Jan Leopold Kinský, jenž se také nachází ve stínu, nicméně tentokrát svých předků. Narodil od nich sice nedosáhl vrcholných politických postů v rámci habsburské monarchie, ale také narodil od nich musel zápasit s těžkou dobou, jež dopadla na celé soustátí po nástupu Marie Terezie. Naši pozornost zasluhuje i jeho dcera, Andrzejova manželka a Józefova matka Marie Terezie Kinská. Připouštím, že jsem nedokázal zjistit podrobnější údaje o jejím životě, ale doufám, že můj odhad vztahu mezi ní a Józefem trochu osvětluje, jaký pro něj mohla mít význam, stejně jako otcův příklad.

Pokud jde o rod Kinských jako takový, již bylo řečeno, že po polovině osmnáctého století vyklidil své pozice ve vrcholném politickém životě habsburského soustátí. Chtěl jsem ovšem dokázat, že to nutně neznamená, že by musel přijít i o svůj význam a váženost. O tom, že o ně skutečně nepřišel, svědčí dle mého názoru jednak vcelku četné návštěvy

významných osobností v Chlumci nad Cidlinou za Leopolda Kinského, a především pak vojenské kariéry, jichž Kinští v druhé půli osmnáctého věku a za napoleonských válek dosahovali.

Samozřejmě, nemohu se ubránit pocitu, že text může na čtenáře působit tak, že jej chce přesvědčit o prvořadém dějinném významu Andrzeje Poniatowského a Leopolda Kinského. Nemohu zapřít, že jsem při své práci pocítil určité sympatie k těmto dvěma postavám a zároveň i pocit nespravedlnosti z jejich neoprávněného opomíjení. Současně jsem si ale plně vědom toho, že Andrzeje nelze stavět na roveň Józefovi a Leopolda například jeho prastrýci Františkovi Oldřichu Kinskému. Historie je plná neprávem opomíjených osobností, takže doufám, že se mi podařilo alespoň u dvou z nich na tuto opomíjenost poukázat. Dějiny tvoří lidé a každý člověk k nim přispěl svým dílem, větším či menším, a u někoho – právě u Andrzeje a Leopolda – je tento díl větší, než by se mohlo na první pohled zdát.

Prameny a literatura

Nevydané prameny

NÁRODNÍ ARCHIV ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

- Oddělení fondů samosprávy a státní správy do roku 1848 a církevních institucí (1. oddělení)

- fond Desky zemské větší Praha

STÁTNÍ OBLASTNÍ ARCHIV V ZÁMRSKU

- fond Rodinný archiv Kinských Chlumec nad Cidlinou

Literatura

ALMANACH českých šlechtických rodů 2007, Praha 2006

ASKENAZY, Szymon, Książę Józef Poniatowski 1763-1813, Warszawa 1974

BĚLINA, Pavel, Kolín 18. 6. 1757, Praha – Litomyšl 1997

BĚLINA, Pavel, KAŠE, Jiří, KUČERA, Jan P., Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek X. 1740-1792, Praha – Litomyšl 2001

BROŽ, Ivan, Velké postavy rodu Kinských, Praha 2001

FLETCHER, Ian, 'A Desperate Business'. Wellington, The British Army And The Waterloo Campaign, Staplehurst 2007

FRANCEK, Jindřich, HARTMAN, Josef, Chlumec nad Cidlinou. Stručné dějiny města, Hradec Králové 1985

GOCLON, Jacek Arkadiusz, Polska na królu pruskim zdobyta. Ustrój, administracja i sdownictwo doby Komisji Rzadzowej w 1807 roku, Wrocław 1999

HANUŠ, Josef, Národní museum a naše obrození. Kniha první, Praha 1921

HAYTHORNTHWAITE, Philip, Napoleonovi vojevůdci. 1809-1815, Praha 2007

JŮN, Libor, Napoleonské války, Praha 2005

KHUN, Karel, NOVÁK, Leopold, Dějiny a kulturní obraz města Chlumce nad Cidlinou. Díl I., Chlumec nad Cidlinou 1932

KINSKÝ, Zdeněk Radslav, Rod Kinských na Chlumci. Z toho, co jsem slyšel a četl, Praha 1930

KINSKÝ, Zdeněk Radslav, U nás, Chlumec nad Cidlinou 1948

ŁUKASIEWICZ, Mariusz, Armia księcia Józefa 1813, Warszawa 1986

LUKEŠ, Jan, Militärischer Maria Theresien-Orden, Wien 1890

MAŠEK, Petr, Modrá krev. Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích, Praha 2003

MAUR, Eduard, 12. 5. 1743. Marie Terezie. Korunovace na usmířenou, Praha 2003

OTTŮV SLOVNÍK naučný. Svazky XIV a XX, Praha 1899 a 1903

SKOWRONEK, Jerzy, Książę Józef Poniatowski, Wrocław 1986

STELLNER, František, ŽUPANIČ, Jan, Encyklopedie knížecích rodů zemí Koruny české, Praha 2001

STELLNER, František, Sedmiletá válka v Evropě, Praha 2007

TAPIÉ, Victor-Lucien, Marie Terezie a Evropa, Praha 1997

VÁCHA, Štěpán, VESELÁ, Irena, VLNAS, Vít, VOKÁČOVÁ, Petra, Karel VI. a Alžběta Kristýna. Česká korunovace 1723, Praha – Litomyšl 2009

VALENTA, Aleš, Dějiny rodu Kinských, České Budějovice 2004

VALENTA, Aleš, Finanční poměry české šlechty ve druhé polovině 18. století. Chlumečtí Kinští v letech 1740-1770, Hradec Králové 2006

VLNAS, Vít, Princ Evžen Savojský. Život a sláva barokního válečníka, Praha – Litomyšl 2001

WINTR, Stanislav, 26 maršálů Napoleona I., Cheb 2004

WINTR, Stanislav, Napoleon Bonaparte. Jeho maršálové a ministři, Praha 2009

WURZBACH, Constant von, Biographisches Lexikon des kaiserthums Oesterreich enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche 1750 bis 1850 im Kaiserstaate und in seinen Kronländern gelebt haben. Band XXIII, Wien 1872

Články

BĚLINA, Pavel, Poláci v ohni napoleonských válek, in: Dějiny a současnost 21, 1999, č. 2, s. 16-21

SKALA, Harald, Ústup pruských vojsk severními Čechami roku 1757, in: Bezděz 17, 2008, s. 255-268

ŠVANKMAJER, Milan, Bitva u Lipska roku 1813, in: Dějiny a současnost 15, 1993, č. 5, s. 22-25

VALENTA, Aleš, Z korespondence české šlechty v 18. století. Listy Štěpána Kinského bratru Františku Ferdinandovi z let 1719-1720, in: Sborník archivních prací 56, 2006, č. 2, s. 508-546

Internetové zdroje

- datum a čas poslední návštěvy: 27. ledna 2010, 8:00-9:30 SEČ

Původní znění Wellingtnovy depeše. Dostupné na WWW:
http://www.wtj.com/archives/wellington/1815_06f.htm

Stav, obsah a přístupnost RAK. Dostupné na WWW:
<http://aplikace.mvcr.cz/vozidla/peva/index.php?lang=cs&fondx=substring&submit=-+vyhledej+->

&fond=kinsk%FD&archivx=substring&archiv=&mistovzx=substring&mistovz=&puvodcex=substring&puvodce=&tpopisx=substring&tpopis=&od=&do=&tema=&temat=&vse=and
Vypálení Žitavy. Dostupné na WWW: http://www.zittau.eu/3_portrait/geschichte/1757.htm